

บัญญัติชาตก ภาคที่ ๕

สุวรรณกุมารชาตก

นายจิ่งจิ้นญ็อก กุยศรีกุล และบุตรธิดา

พิมพ์แจกในงานปลงศพ

นางเลี่ยม กุยศรีกุล

วันที่ ๓๑ สิงหาคม พ. ศ. ๒๔๗๘

ณวัดยานนาวา

พิมพ์ที่โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ เชียงสะพานเจริญทัศน์

จังหวัดพระนคร

คำนำ

ในการปลงศพ นางเดียม กุศลวิภูต ครองน นายจิ่งจิ้นญีออก
ผู้ดำมี ได้มอบฉันทะให้นายที่ห่วย ดุ้ยะนันท์ ผู้บุตรเขย นำความ
จำนงมาแจ้งแก่หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร ว่า มีความประสงค์
จะได้หนังสือที่เกี่ยวกับธรรมเนียมทางพุทธศาสนา สำหรับพิมพ์แจกแก่
ญาติมิตรผู้มาร่วมงานดังกล่าวเรื่องหนึ่ง และในที่สุดได้ได้ออกเอาเรื่อง
สุวรรณภูมิารชาดก ซึ่งเป็นชาดกเรื่องหนึ่งในปัญญาต์ชาดกเป็นของ
พิมพ์แจก โดยเห็นว่าผู้มรณะเป็นผู้มีศรัทธาเต็มได้ในพระพุทธรศาสดา
จึงหวังว่าผู้ได้รับแจกคงพอใจทั่วกัน.

หอสมุดแห่งชาติ

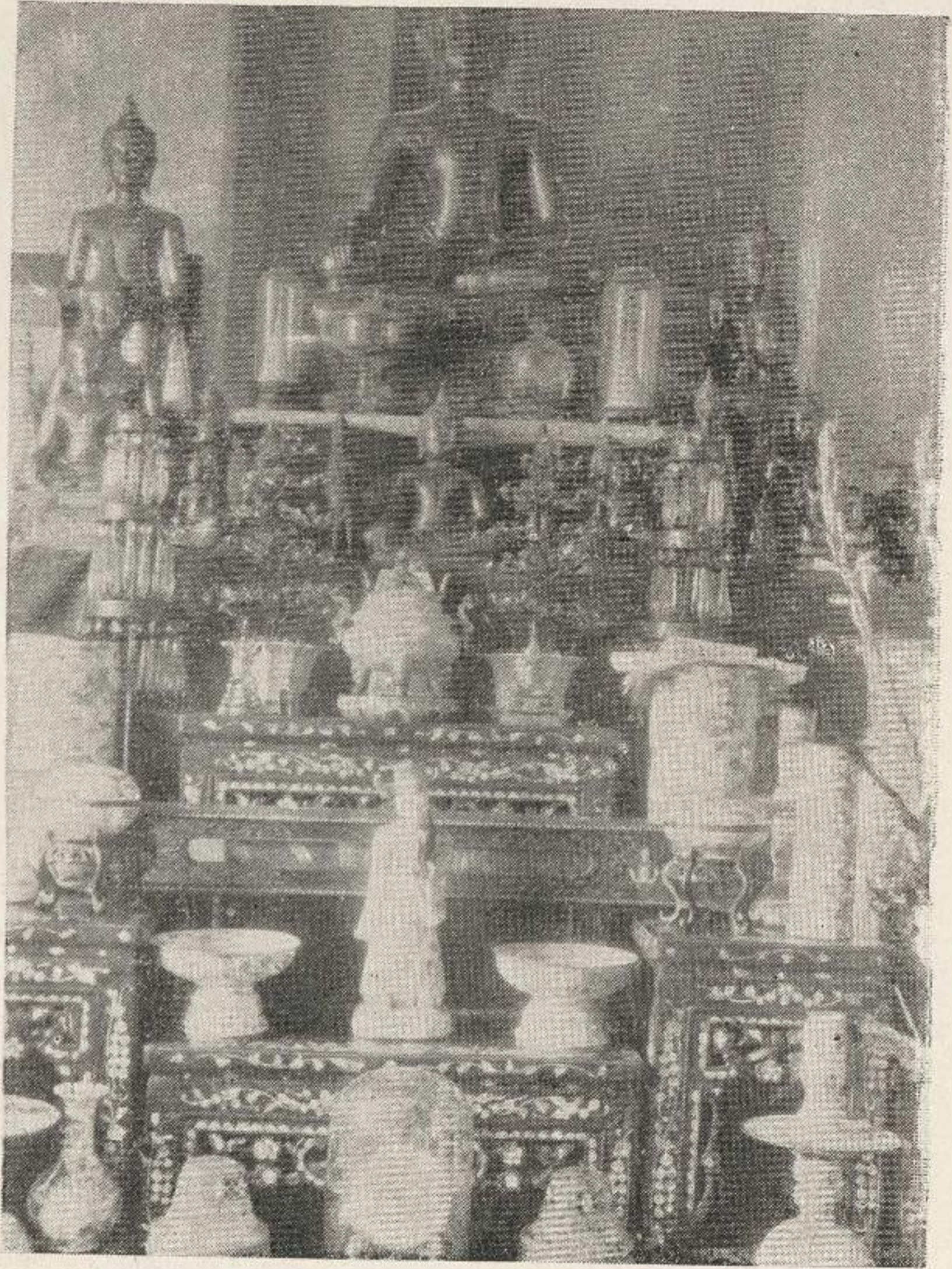
กรมศิลปากร วันที่ ๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๗๘

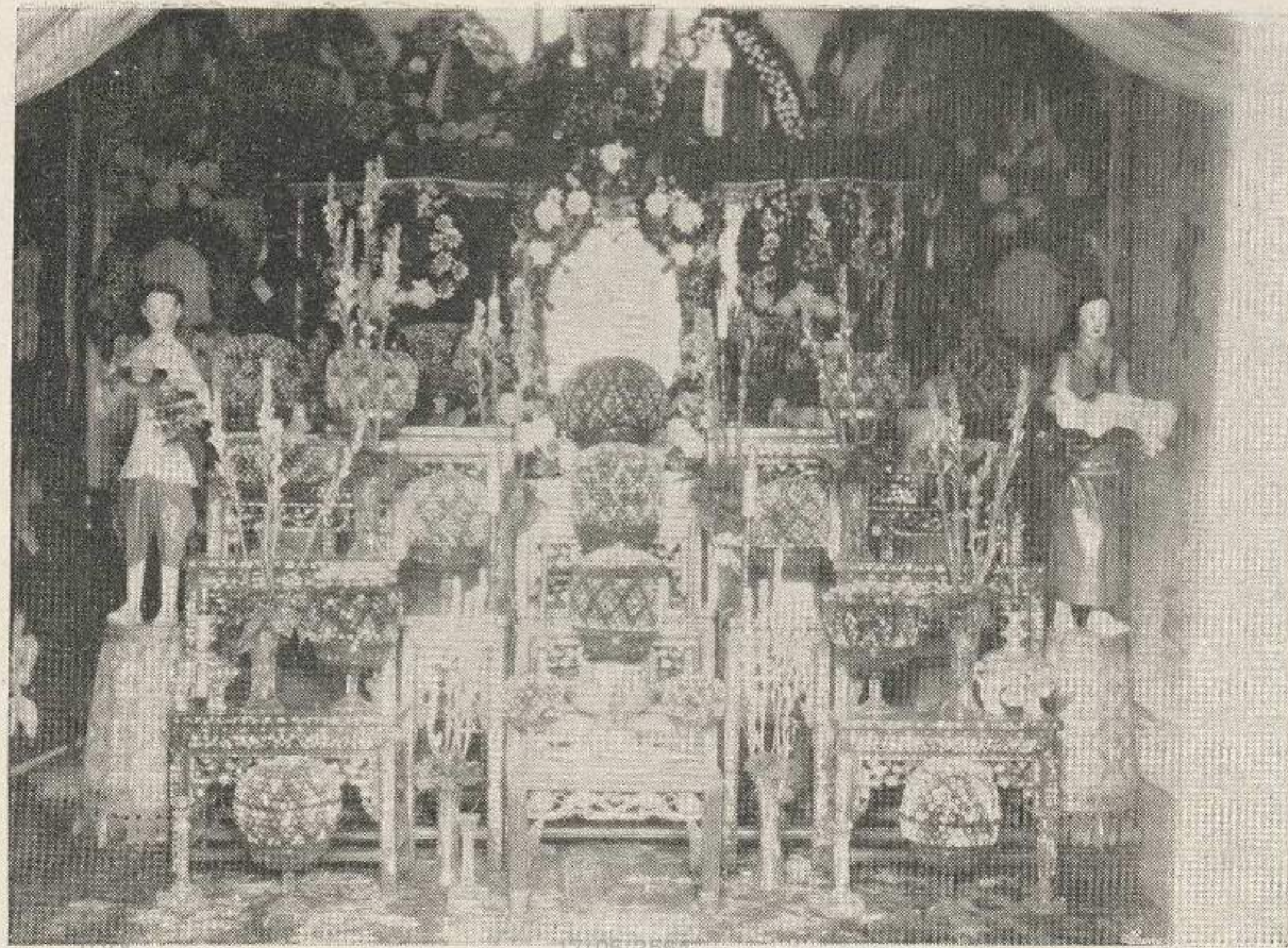
นางเลียม กุยศรีกุล

ชาติะ ๒๔๓๓

มรณะ ๒๔๗๗/06/2564

ภาพฉลองพระสุตตันตเทศนา
ที่นางเลียม กุยศรีกุล สร้าง

TBDC

17/06/2564

ภาพงานบุญญาสมวาร สพนางเลี่ยม กุยศรีกุล

ประวัติ นางเลี่ยม กุยศรีกุล

นางเลี่ยม กุยศรีกุล เกิดเมื่อวันพฤหัสบดี เดือน ๔ ปีชวด
พ. ศ. ๒๔๓๓ ที่บ้านตำบลดงหวด อำเภอบุคคโล จังหวัดชลบุรี
เป็นบุตรคนใหญ่ของนายหลิมยู้งเย็บและนางทิพย์ ต่อมาได้ทำการ
สมรสกับนายเญือก กุยศรีกุล มีบุตรธิดาด้วยกันรวม ๒ คน คือ

๑. นางบุบผา ดุยระนนท์ บุตรคนใหญ่
๒. เด็กหญิงดั่งเวียน กุยศรีกุล บุตรคนรอง (ถึงแก่กรรมแต่ยังเยาว์)
๓. นายเกษนเด็ก กุยศรีกุล บุตรชาย
๔. เด็กชายเกษนหด กุยศรีกุล บุตรชาย (ถึงแก่กรรมแต่ยังเยาว์)
๕. นางสาวส้มบุญ กุยศรีกุล บุตรี
๖. เด็กหญิงอุดม กุยศรีกุล บุตรี

นางเลี่ยมเป็นผู้ที่มอชยาศัยใจคอโอบอ้อมอารี และมันอยู่ใน
พระบวรพุทธศาสนาเป็นอย่างดี พะยานที่ปรากฏในกาลเมื่อยัง
มีชีวิตอยู่ คือได้เป็นผู้อุปการะในพระพุทธศาสนา เช่นทอดกะฐิน
สร้างพระอุทิศนิตเทศนาคัมภีรदान ตั้งคัคคถา และสร้างหอ
ระฆังทวดพระแท่น เหน่ถานเป็นต้น นอกจากนยงได้ออกก้าดัง

ทรัพย์ปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ วิหาร การเปรียญต่างๆ อีกเป็นจำนวน
ไม่น้อย และยังได้จัดการอุปสมบทให้แก่ผู้ที่มีจิตศรัทธา
ปรารถนาจะอุปสมบท แต่ขาดกำลังทรัพย์ให้ได้อุปสมบทลุล่วงไป
ตามความปรารถนาถึง ๔ ราย ซึ่งที่สุดถึงในขณะที่กำลังนอนป่วยอยู่ที่
เตียง นางเดียมก็มีจิตศรัทธาถึงการบำเพ็ญกุศลอยู่เป็นนิตย์ ทั้งคอยตัก
เตือนให้บรรดาบุตรธิดาเอาใจใส่ในการตักบาตร ซึ่งเป็นกิจวัตรประจำ
วันของนางเดียมอยู่เสมอ ตลอดจนวาระสุดท้าย ทั้งนับว่านางเดียม
ได้เป็นพุทธมามกะโดยแท้จริงทุกประการ

นางเดียม กุศลวิเศษ บป่วยเป็นโรคมดลูกพิการมาประมาณ ๑๐
เดือนเศษ ได้พยายามจัดการรักษากันอย่างเต็มที่ แต่ก็สุดความ
สามารถของนายแพทย์ซึ่งตั้งที่จะเยียวยาได้ อาการจึงมีแต่ทรงกับ
ทรุดตลอดมา ครั้นถึงวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ โรคกำเริบขึ้น
นางเดียมถึงแก่กรรม เวลา ๐๓.๔๕ นาฬิกา คำนวณอายุได้ ๔๔ ปี

นอกจากคุณงามความดีของนางเดียมที่กล่าวมาแล้ว นางเดียม
ยังเป็นผู้ที่เอื้อเฟื้อเจือจานแก่บุคคลทั่วไปโดยไม่เลือกชาติชั้น เมื่อมี
ผู้ตกทุกข์ได้ยากมาขอร้องให้ช่วยเหลือ ก็ได้ช่วยเหลือไปเท่าที่
สามารถจะช่วยเหลือได้เสมอ ฉะนั้นจึงเป็นที่เคารพและนับถือของบรรดา
วงศ์ญาติโดยทั่วกัน เมื่อมาถึงแก่กรรมลงในเวลาอันเร็ววันเช่น
นี้ ย่อมเป็นการเศร้าโศกอาลัยแก่บุตรธิดา ญาติมิตร และบรรดาผู้คนที่
เคยเป็นอยู่อย่างยิ่ง

ก

ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงขออำนาจแห่งกุศลบุญราคีที่นางเดียมได้กระทำ
ไว้ในปรตยุบันต์มัย พร้อมทั้งกุศตทักษิณานุประทานที่ข้าพเจ้ากระทำ
ให้ในคราวนี้ จึงผลิตผลให้นางเดียมประดพแต่ความดุชเกษมสำราญ
ดมตั้งอุททิสต์นเจตนาของข้าพเจ้าจงทุกประการเทอญ.

นายญ้อก กุยศรีกุล ผู้สามี่

ตรอกจันทน์ บ้านทวาย พระนคร

คำอธิบาย

อันหนังสือบัญญัติชาตกน คือประชุมนิทานเก่าแก่ที่เล่ากันใน
เมืองไทยแต่โบราณ ๕๐ เรื่อง พระสังฆราชเชียงใหม่รวบรวมแต่ง
เป็นชาตกไว้ในภาษาบาลี เมื่อพระพุทธศักราชประมาณราวใน

(๑) หนังสือบัญญัติชาตกนตามที่ได้ตรวจฉบับ มีลักษณะ
แตกต่างกันเป็น ๒ อย่าง อย่างหนึ่งเรียกว่า “บัญญัติชาตกบั้นปลาย”
แต่ไม่ปรากฏว่ามี “บทัน” อีกอย่างหนึ่งเรียกว่า “บัญญัติชาตก
ปฐมภาค (คือภาคแรก)” คัมภีร์ ๑ “บัญญัติชาตกปัจฉิมภาค
(คือภาคหลัง)” คัมภีร์ ๑ บัญญัติชาตกบั้นปลายมีอยู่ดาษดื่นทั่วไป
แต่บัญญัติชาตกปฐมภาค กับปัจฉิมภาคนั้นหาฉบับยาก แต่แรก
อ่านดูเข้าใจว่าบัญญัติชาตกบั้นปลาย กับบัญญัติชาตกปัจฉิมภาคเป็น
คัมภีร์เดียวกัน ครั้นตรวจดูฉบับกันเข้าหาเป็นเช่นนั้นไม่ บัญญัติชาตก
บั้น ปลาย กับตรงกันกับบัญญัติชาตกปฐมภาคไปจบ คัมภีร์ เพียง ๕๐
นิทาน จึงสันนิษฐานว่าคงเป็นด้วยชั้นเดิมผู้แต่งบัญญัติชาตกบั้นปลาย
มุ่งหมายจะให้อนุโตมเข้าไปในบัญญัตินิบาต ภายหลังมีผู้แต่งนิทานเพิ่ม
เข้าอีก ๑๕ เรื่อง และมุ่งหมายจะให้เป็นที่ตั้งส่วนหนึ่งต่างหากไม่
อนุโตมเข้าไปในนิบาต จึงเปลี่ยนชื่อบัญญัติชาตกบั้นปลาย เป็น
บัญญัติชาตกปฐมภาค ส่วนที่แต่งเติมเข้าใหม่เรียกว่าบัญญัติชาตก
ปัจฉิมภาค.

ระหว่าง ๒๐๐๐ จน ๒๒๐๐ ปี อันเป็นสมัยเมื่อพระดั่งมีชาวประเทศนั้น
พากันไปเล่าเรียนมาแต่ตั้งกาทวี่ป มีความรู้ภาษามคธแตกฉาน เขา
แบบอย่างของพระภิกษุตั้งมีในตั้งกาทวี่ปมาแต่งหนังสือเป็นภาษามคธ
ชนในบ้านเมืองของตน แต่งเป็นอย่างอรรถกถาธรรมาธิบาย เช่น
คัมภีร์มกคตคทปนิเป็นต้นบ้าง แต่งเป็นเรื่องคำสอนประวัติ เช่น
คัมภีร์ชนกาดมาตนิเป็นต้น ตามอย่างเรื่องมหาวงศ์พงศาวดารตั้งกา
บ้าง แต่งเป็นชาดกเช่นเรื่องบัญญัติชาดกนเขาอย่างนิบาตชาดกบ้าง
โดยเจตนาจะบำรุงพระคำสอนให้ถาวร และจะให้หนังสือซึ่งแต่งนั้น
เป็นหลักฐานมั่นคงด้วย เป็นภาษาเดียวกับพระไตรปิฎก แต่หนังสือ
บัญญัติชาดกนเห็นจะแต่งในตอนปลายสมัยที่กล่าวมา เพราะความ
รู้ภาษามคธดูทรามดงไม่ถึงหนังสือแต่งชนก่อน

หนังสือบัญญัติชาดกนฉบับเดิมเป็นคัมภีร์दान จำนวน
รวม ๕๐ ผูกด้วยกัน เดียวกันเห็นจะมีอยู่แต่ในประเทศสยาม กับที่
เมืองหลวงพระบางและที่กรุงกัมพูชา ที่อื่นหาไม่ มีเรื่องราวปรากฏ
ว่าเคยได้ฉบับไปถึงเมืองพะม่าครั้งหนึ่ง พะม่าเรียกว่า “เซียงใหม่บัณฑิต”
แต่พระเจ้าแผ่นดินพะม่าองค์ใดองค์หนึ่งดำริได้ว่า เป็นหนังสือ
แต่งปลอมนพระพุทธวจนะตั้งให้เผาเสีย ในเมืองพะม่าจึงมิได้มีหนังสือ
บัญญัติชาดกเหลืออยู่ คำที่คิดว่าแต่งปลอมนพระพุทธวจนะนั้น เพราะ
พระเจ้าแผ่นดินพะม่าองค์นั้นหลงเชื่อว่า หนังสือ นิบาต ชาดกหรือที่เรา
เรียกกันในภาษาไทยว่า “เรื่องพระเจ้าห้าร้อยห้าสิบชาติ” เป็นพระ

พุทธทวณะ ซึ่งที่แท้หาเป็นเช่นนั้นไม่ ความจริงเป็นดังพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชวินิจฉัยไว้ในพระราชนิพนธ์ค่านาหนังสือนิบาตชาดกภาคต้น ซึ่งโปรดฯ ให้พิมพ์เมื่อในรัชชกาลที่ ๕ ว่า เรื่องนิบาตชาดกนั้นคงเป็นนิทานที่เล่ากันในพื้นเมืองมีมาแต่ก่อนพุทธกาลช้านาน เมื่อพระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนเวไนยสัตว์ ทรงยกเอาเรื่องนิทานมาแสดงเป็นอุปมาในพระธรรมเทศนาเนื่อง ๆ ก็ธรรมดาในเรื่องนิทานย่อมต้องมีตัวดีและตัวชั่ว ตัวดีจะเป็นคนก็ตาม จะเป็นสัตว์เดียรฉานก็ตาม ย่อมเรียกว่า "มหาสัตว์" มาเกิดสัมมาทิษฺฐิ ต่อภายหลังพุทธกาลว่า มหาสัตว์ในเรื่องชาดกนั้นคือพระพุทธเจ้าในอดีตชาติ ครั้นเมื่อมาตกแต่งร้อยกรองพระไตรปิฎกกันในชั้นหลัง ๆ ผู้แต่งประสงค์จะปลูกศรัทธาให้มั่นคงตามความเชื่อถือของตน จึงแต่งประชุมชาดกประหนึ่งว่าพระพุทธองค์ได้ทรงแสดงไว้ชัดเจนว่า มหาสัตว์นั้น ๆ มาเกิดเป็นพระพุทธองค์ และบุคคลหรือสัตว์อื่น ๆ มาเป็นผู้นนฺดูในปัจจุบัณชาติ รูปเรื่องชาดกจึงเป็นเช่นปรากฏอยู่ในหนังสือนิบาตชาดก เพราะความเป็นดังอธิบายมานี้ ที่ประสงค์มีชาวเขียงใหม่เอานิทานในพื้นเมืองแต่งเป็นชาดกเป็นแต่แต่งตามแบบอย่างหนังสือเก่า ซึ่งพระคณกรจนจารย์ได้แต่งมาแต่ปางก่อน หาได้ตั้งใจจะหลอกลวงผู้หนึ่งผู้ใดว่าเป็นพระพุทธทวณะไม่ พระเจ้าแผ่นดินพระม่านหากเข้าพระทัยหลงไปเอง

คณกระบบหนังสือปัญญาต์ชาดกที่มีอยู่ในสยามประเทศนี้ ไม่มีครบ

บริบูรณ์แห่งใด ๆ มาช้านาน แม้หนังสือฉบับหอหลวงซึ่งได้มา
ไว้ในหอพระสมุดสำหรับพระนครก็มีไม่ครบบริบูรณ์ กรรมการหอ
พระสมุดฯ ได้พยายามสืบหาฉบับที่ขาดมาหลายปี ไปได้ฉบับมาแต่
วัดระฆังบาง ได้มาแต่วัดอรุณบาง เมื่อเร็ว ๆ นี้ได้มาจากวัดประทุม
คงคาอีกตอนหนึ่ง รวบรวมเข้ากันจึงได้ฉบับครบบริบูรณ์เมื่อใน พ.ศ.
๒๔๖๖ การที่จะพิมพ์หนังสือสัญญาสาตก เป็นพระประสงค์ของพระ
เจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระดมมตอมรพันธุ์ เมื่อยังเสด็จดำรงตำแหน่ง
เสนาบดีหอพระสมุดสำหรับพระนคร ได้ทรงพระอุตสาหะแปลเรื่อง
สมุทโฆษ อันเป็นนิทานเรื่องต้นสัญญาสาตกไว้เรื่องหนึ่ง แต่เข้าใจ
ว่าคงจะเป็นเพราะเมื่อทรงแปลแล้ว จึงทราบว่าต้นฉบับหนังสือ
สัญญาสาตกที่มีอยู่ในหอพระสมุดฯ บกพร้อม ไม่สามารถจะพิมพ์ให้
ตลอดเรื่องได้ในสมัยนั้น จึงได้ทรงยังอยู่เพียงนั้น ครั้นมาเริ่มพิมพ์ใน
คราวนี้ จึงได้เอาเรื่องสมุทโฆษซึ่งกรมพระดมมตอมรพันธุ์ ได้
ทรงแปลไว้มาพิมพ์เป็นเรื่องต้นในภาคที่ ๑ ซึ่งพิมพ์ไปแล้วเมื่อเร็ว ๆ นี้
ได้แก้ไขบ้างเล็กน้อย เช่นเพิ่มเติมคาถาดังให้เป็นรูปเดียวกับนิบาต
สาตกซึ่งหอพระสมุดฯ ได้พิมพ์นั้นเป็นต้น

นิทานในสัญญาสาตก เป็นนิทานที่ไทยเรารู้กันอยู่ชั้มทราบ
หลายเรื่อง เช่นเรื่องสมุทโฆษ เรื่องพระสุชน นางมโนहरา เรื่อง
ตั้งขทอง เรื่องพระรถเด่น และเรื่องคาวเป็นต้น การที่เอาหนังสือ
สัญญาสาตกมาแปลพิมพ์ในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อบ้านให้รู้ว่า

(๕)

นิทานเหล่านี้ เรื่องที่เขาเล่ากันแต่โบราณเป็นอย่างไร ที่เอามา
แต่งเป็นโคลงฉันท์และบทละคร เอามาแก้ไขดัดอย่างใดบ้าง และ
ให้รู้เรื่องนิทานเก่าแก่ของประเทศนี้ ซึ่งมีได้ปรากฏในที่อื่นก็อีกหลาย
เรื่อง จึงเชื่อว่าหนังสือปัญญาต์ชาดก จะเป็นของที่พอใจนัก
เรียนทั้งปวง.

บัญญัติสาตก

๑๕ สุวรรณกุมารชาตก

พระราชกรณีย (แจ่ม บุรณนท) เปரியัญ ๒ ประโยค

วัดราชบูรณะเวียง

เอกสมัย กิร สมเย ภควา สาวตถึย วิหริติ เขตวเน
อนาถปิณฑิกสุส อารามเม ตตรโฆ ภควา ภิกขุ อามนุเตสิ.

ตั้งได้ดัดบมา ณสมัยครั้งหนึ่ง สมเด็จพระผู้มีพระภาคได้ตั้ง
ประทับอยู่ณพระเชตวัน ซึ่งเป็นอารามของอนาถปิณฑิกได้ตามันสร้าง
ถวาย โกดเมืองสาวัตถิมหานคร ในกาลนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาค
ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า ภิกขเว ดังนี้ เป็นการเตือนให้คอยดัดบ
พระธรรมเทศนา ครั้นภิกษุทั้งหลายรับพระพุทธฎีกามีหน้าจะเพาะฟัง
แล้ว จึงมีพระพุทธดำรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ตถาคตระลึกถึงเรื่อง
ของตถาคคที่เคยมีมาแล้วในกาลก่อน เธอทั้งหลายจงเงี้ยวได้คคอย
ดัดบเกิด มีพระพุทธดำรัสดังนี้แล้ว จึงทรงนำเรื่องในอดีตกาลมา
ตรัสเทศนาดังต่อไปนี้ว่า

อดีต อิมสมิ นคร มหาภคตา นาม ราชา รัช กาลเสี ๑๓๑
 ดุกรภิกษุทั้งหลาย ในอดีตกาลล่วงแล้ว มีบรมกษัตริย์พระองค์หนึ่ง
 ทรงพระนามว่ามหาภคตราช ได้เสวยราชสมบัติอยู่ในเมืองดาวตถ
 พระอัครมเหสีของพระเจ้ามหาภคตราชนั้น ทรงพระนามว่าจันทาทเว
 พระนางประกอบไปด้วยกตยาณธรรม ๕ ประการคือ คั้นบรรทมก่อน
 พระราชดำเนิน และเมื่อบรรทมก็บรรทมที่หลัง และคอยสดับฟังว่าจะ
 โปรดให้กระทำกิจอันใด และกล่าววาจาแต่ล้วนเป็นที่รักใคร่ของพระ
 ราชดำเนิน ทั้งบริบูรณ์ไปด้วยสัมมาจริยวัตถุอันดีทุกอย่าง พระนาง
 ประกอบด้วยกตยาณธรรมทั้ง ๕ ดังนี้ พระเจ้ามหาภคตราชจึงโปรด
 ปราณรักใคร่ ทรงตั้งไว้ให้เป็นใหญ่กว่าพระต้นมนารีทั้ง ๕,๐๐๐ นาง
 อนึ่งพระเจ้ามหาภคตราชนั้น มีพระราชบุตร ๕๐๐ องค์แต่ล้วนทรง
 พระเจริญวัย ทั้งประกอบด้วยรูปทรงอันงามยิ่ง เป็นที่พอ
 พระหฤทัยของพระราชบิดาสิ้นด้วยกัน

ในกาลนั้น พระโพธิสัตว์ขึ้นไปบังเกิดเป็นท้าวธกเทวราช ด้วย
 ทิพยสมบัติอยู่ในเวชยันตปราสาท ในชั้นดาวดึงส์เทวพิภพ วันหนึ่ง
 ทรงพระปรารภถึงวงศ์ญาติที่อยู่ในมนุษย์โลก จึงเสด็จเสด็จด้วยทิพย
 จักษุได้เห็นวงศ์ญาติของพระองค์อันเป็นวงศ์อนาถา จึงพิจารณา
 เลือกฐานะทั้ง ๕ คือ กาล ๓ ประเทศ ๓ ตระกูล ๓ มารดา ๓ อายุ ๓
 ตามเยี่ยงอย่างพระโพธิสัตว์ทั้งหลายในกาลก่อน เมื่อทรงเลือกฐานะ
 ทั้ง ๕ เห็นว่าสมควรแล้ว ก็จุติจากเทวโลกลงมาปฏิสนธิในครรภ์

พระนางจันทาเทวี ซึ่งเป็นพระอัครมเหสีของพระเจ้ามหาภักตราช

ด้วงพระนางจันทาเทวีอัครมเหสีนั้น ทรงพระครรภ์ครบกำหนด
 ทศมาส ๓๐ เดือน ก็ประสูติพระราชโอรสในวันอันประกอบด้วย
 นักขัตตฤกษ์ พระราชกุมารโพธิสัตว์นั้น มีผิวพรรณดุจดีทองธรรม
 ชาติและมีรูปทรงดั่งฐานตั้งพระพุทธรูปปฏิมากร ที่นายช่างทองผู้ฉลาด
 หล่อแก้วเจียมาประดิษฐานไว้ เพราะเหตุนี้ พระชนกนารถราชชนนี
 และพระประยูรญาติ กับทั้งมหาอำมาตยพราหมณพฤตมาจารย์ จึง
 พร้อมกันขนานนามพระโพธิสัตว์ ให้ชื่อว่าด้วรวรณกุมาร ครั้นพระ
 โพธิสัตว์มีวัยวัฒนาภาคได้ ๑๖ ปี ก็ทรงพระกำลังอันว่องไว พร้อม
 ทั้งกำลังกายและกำลังปัญญา ทรงรอบรู้ในสรรพวิทยา และชำนาญใน
 คีตปศาสตร์ธนู ๓๘ ประการ ครั้นถึงกำหนดรอบบหนึ่ง จึงให้
 จตุรงค์เสนาโยธาทหารประมาณ ๘๔,๐๐๐ มาประชุมพร้อมกันแล้วจง
 ติว่า ดูกรท่านทั้งหลายผู้เจริญ พระมหาสมุทรนั้นเป็นอัครวิษณุ
 จะยินดี เพราะบริบูรณ์ไปด้วยแก้วเป็นอเนกประการ เราปรารถนาจะ
 ชมเล่นให้เป็นผาดุกดารามุขพระหฤทัย อำมาตย์ทั้งหลายจึงทูลว่า ข้า
 แต่พระองค์ผู้เป็นพงศ์เทวราช พระมหาสมุทรนั้น ข้าพระบาททั้งหลาย
 ยังไม่เคยเห็นเลยพระพุทธเจ้าข้า

ฝ่ายพระเจ้ามหาภักตราชผู้เป็นพระราชบิดานั้น ครั้นได้ทรงทราบ
 ว่า พระโพธิสัตว์ราชโอรสจะใคร่ไปชมมหาสมุทรดังนั้น จึงมีรับสั่งให้
 ตระเตรียมมรดโยธาทหารในการที่จะไปชมมหาสมุทร แล้วเสด็จแวด

ด้อมด้วยราชบุตรทั้งหลายมีพระสุพรรณกุมารเป็นต้น และพระดนม
 นารีราชกัญญาประมาณ ๒๐,๐๐๐ มีพระอัครมเหสีชื่อว่าจันทาทอง
 เป็นประธาน เสด็จพาพระราชโอรสออกจากพระนครโดยทวารด้าน
 ปราจีนทิศ งามไปด้วยเสนามาตย์ราชบริพาร ประดุจดังว่าทำว
 มีชวานลัทธิเทวราชอันแวดล้อมด้วยเทพวิษัฏ เสด็จจากเวชยันต
 ปราสาทไปสู่ที่วันทิพย์อุทยาน พระเจ้าภคตราชเสด็จโดยอนุกรม
 ลำดับ ก็บรรดถึงฝั่งมหาสมุทร จึงมีพระราชโองการให้ปลุกพดด้วง
 ที่ประทับทอดพระเนตร ได้ทศนาการเห็นภูมิประเทศอันเป็นที่ยินดี
 มีประการต่าง ๆ เป็นต้นว่าระดาดาชไปด้วยทรายโดยรอบตามริมฝั่งใน
 มหาสมุทรนั้น คบคั่งไปด้วยพนดต้นระลอกดูประหลาด ก็มีพระ
 หฤทัยเต็มไปด้วยปีติโสมนัส จึงมีพระราชดำรัสให้ตั้งการมหรสพที่ริม
 ฝั่งมหาสมุทรครบถ้วน ๗ วัน แต่พระเจ้ามหาภคตราชบรมกษัตริย์
 ทรงเพ็ดดเพ็ดนอยู่ณที่นั้นชานาน จะมีพาดมฤคเณอร้ายแแต่สัตว์ใน
 มหาสมุทรมีจรเข้เป็นต้น มาเบียดเบียยพกดากรายผู้ใดผู้หนึ่งก็ห้ามได้
 เป็นทงนด้วยเดชานุภาพบารมีของพระมหาสัตว์

ในลำดับนั้น พระโพธิสัตว์สุพรรณกุมารปรารภนาจะแแต่ดงบุญญา
 นุภาพ จึงทรงพระจินตนาการว่า ทำไฉนหนอ เราจึงจะเดินไปบน
 ชดธาร ให้เหมือนดังเดินไปบนพนปลถพี จะได้แแต่เห็นแก้วบรรดามี
 ในมหาสมุทรนั้น ดมดังความปรารภนาของเราได้

ในกาดนั้น เทพยดาทั้งหลายที่สิงอาศัยอยู่ณสมุทรพิมาน ครั้น

เวตาพระอาทิตย์อุทัย ก็นำเอาพระยามงคดคชาธารอันประเสริฐ มี
อวยวาทังปวงอันชาวเดิศจึงประหนึ่งว่าดีดังนี้ ประกอบด้วยสรรพ
ลักษณะอันอุดม ล้มควมเป็นพระราชพาหนะพระที่นั่งทรง มาถวาย
พระโพธิสัตว์ตูลูวรรณกุมาร สำหรับจะได้เสด็จประพาสเที่ยวเล่นบน
หลังชด เมื่อพระโพธิสัตว์ได้มงคดคชาธารก็ทรงพระโศมนัส จึงตรัส
ให้ประทับด้วยหัตถลาดังการ แลวชนทรงมงคดคชาธารพระที่นั่งทรง
งามดั่งองค์อมรินทร์ราชราชอันทรงช้างเอราวัณ ถ้ามีฉะนั้น งามดั่ง
พระอาทิตย์มรคัมม่อน ซึ่งอุทัยขึ้นเหนือยอดเขาขุคนครก็ปานกัน

ฝ่ายมหาชนทั้งหลายบรรดาที่อยู่ณทนน ครั้นได้เห็นกบงเกิด
อัศจรรย์จิตต์ เพราะมิได้เคยเห็นมาแต่ในกาลก่อน ก็บังเกิดมีโศม
ชาติอันชู้ช้น ต่างก็ถวายอภิวาทพร้อมกันทั้งหมด ตูลูวรรณบุญญา
ภินิหารแห่งพระตูลูวรรณกุมารโพธิสัตว์ แลวพากันแวงด้อมเป็นยศ
บริวาร พระโพธิสัตว์ก็รับมงคดคชาธารเที่ยวไปในมหาสมุทร โดยควร
แก่พระอชยาศัย ประวณจะเสด็จในที่ใด ๆ ก็บายหน้าคชาธารไปในที่
นั้น ๆ มหาชนทั้งหลายก็พากันตามเสด็จไปมิได้ห่าง ด้วยอำนาจบุญ
บารมีภินิหาร อุทกวารที่ตูลูมีประมาณ ๘๔,๐๐๐ โยชน์ ก็แหวกออก
เป็นสองภาคตูลูมีฝากันไว้ มหาชนทั้งหลายที่ตามเสด็จไปในท่ามกตาง
มหาสมุทรจะได้ถูกต้องหยาดวาริมาตรว่าหยาดหนึ่งก็ห้ามมิได้ ต่างก็มีใจ
ชื่นชมเที่ยวไปในกระแสดชด ประดุจดังว่าเที่ยวตามถนนฉนั้น

ฝ่ายนางนาคทั้งหลายที่เที่ยวอยู่ในมหาสมุทรนั้น ครั้นเห็นพระมหา

บุรุษผู้วรรณกุมาร อันเล็ดจึ่งเที่ยวมากับบริวารทั้งหลายในมหาสมุทร
อันมีชดชารประดุจดังว่ามีฝากันไว้ ก็ห้อยทิพบุบผามาด้วยพวงแก้ว
กระทำสักการบูชา ฝ่ายพระยานาคาธิบดีก็พานางนาคีจุดประทิป์ กระทำ
สักการบูชาเป็นถ้องแถมตามทางชโลธร พากันแหวดล้อมพระโพธิ์สัตว์
เพื่อจะขจัดเสี้ยนซึ่งอุปัทวันตราย อันจะบังเกิดในกระแแต่สายสินธุวาริ

แต่พระโพธิ์สัตว์ผู้วรรณกุมาร เทียวอยู่ในท้องมหาสมุทรกับชน
ที่เป็นบริวารทั้งหลายตั้งน ผุ่จนาคและผุ่จนาคีทั้งหลายที่อยู่ในมหาสมุทร
นั้นตามอภิปาตบำรุงรักษา ทั้งให้ด้วยโภชนาหารมีรสอันเลิศ เต็มอ
ด้วยโภชนะอันเป็นทิพย์ พระโพธิ์สัตว์ผู้วรรณกุมารก็มีความเพ็ด
เพ็ดนเบิกบานพระหฤทัย ดังได้ด้วยธรรมพละมบัติคือความเป็นอัสสระ
ในมหาสมุทร อันเปรียบประดุจดังว่าดมบัติทิพย์ฉะนั้น ดั้นกาดประ
มาณได้หลายวันแล้ว ก็ยังไม่เล็ดจึ่งกลับเข้าสู่พลับพลา

ในกาดนั้น กษัตริย์ทั้ง ๒ คือพระราชบิดาและพระราชมารดา
ของพระโพธิ์สัตว์ มิได้ทราบเหตุว่าจะเป็นอย่างไร จึงปรึกษากันว่า
พระโอรสของเราไปชมมหาสมุทร ก็ช้านานประมาณหลายวันหลาย
ราตรีแล้ว ในนจึ่งยังไม่กลับมาเล่า หรือจะมีเหตุการณ์อย่างไรเราก็มิ
ได้รู้ ควรเราจะใช้อำมาตย์ทั้งหลายไปสอดแนมดูให้รู้เหตุ ทรงปรึกษา
กันดังนี้แล้ว จึงตรัสแก่อำมาตย์ทั้งปวงว่า ท่านทั้งหลายจงไปสืบข่าว
คราวโอรสของเราและบอกว่ เราทั้ง ๒ ตั้งให้กลับมาเล่า อำมาตย์
ทั้งหลายรับพระราชโองการแล้ว ก็ตรงไปยังมหาสมุทร เดินได้ประดุจ

ตั้งว่าทางบกที่มนุษย์เที่ยวไปมา ด้วยอานุภาพบุญญาธิการของพระ
 ธรรมคุณมารโพธิสัตว์ ครั้นได้เห็นพระธรรมคุณมารโพธิสัตว์ได้ตั้ง
 อยู่ในท้องมหาสมุทร พร้อมด้วยมหาชนทั้งหลายที่เป็นบริวาร จึงเข้าไป
 ถวายบังคมแล้วทูลว่า บัดนี้สมเด็จพระราชาบิดาและพระชนนีมรณ
 ให้เชิญพระองค์ไปเฝ้า

พระโพธิสัตว์ได้ทรงฟังคำอำมาตย์ทูลดังนั้นจึงตรัสว่า ดีแล้ว
 เราจะขึ้นไปเฝ้า ตรัสดังนั้นแล้วจึงอำตาเทพดาผู้รักษามหาสมุทรและฝูง
 นาคทั้งหลายว่า ข้าแต่ท่านทั้งหลายผู้เจริญ บัดนี้สมเด็จพระราชาบิดา
 และพระราชมารดาของเรา ซึ่งมาตงพตบพดาอาศัยประทับอยู่ทริมฝั่ง
 มหาสมุทร ทรงระดึกถึงเราซึ่งเป็นพระราชบุตร มีรับสั่งให้เราขึ้นไปเฝ้า
 เพราะฉะนั้น เราขอตาท่านทั้งหลายก่อนละ ท่านทั้งปวงจงอยู่มีความ
 สุขสำราญทั่วกันทุก ๆ ท่าน และให้ปราศจากสรรพอุปัทวันตราย

ในกาลนั้น เทพดาทั้งหลายที่รักษาพระมหาสมุทร และฝูงนาค
 ทั้งหลายมีพระยานาคินทรนาคราชเป็นประธาน เมื่อได้ฟังพระโพธิสัตว์
 ธรรมคุณมารตรัสอำตาดังนั้น ต่างก็ดำริในใจว่า การที่เราได้ปฏิบัติ
 บำรุงพระธรรมคุณมารโพธิสัตว์นี้ ได้ชื่อว่ามีชีวิตอยู่ประกอบด้วย
 วิบุลยผล คือจะนำมาซึ่งความสุขแก่คนทั้งในภพนี้และภพหน้า ดำริ
 ดังนั้นแล้วจึงนำเอาแก้วมณีประการต่าง ๆ ที่พระโพธิสัตว์ยังไม่ได้เคย
 ทอดพระเนตร มาถวายพระโพธิสัตว์ธรรมคุณมารแล้วทูลว่า ข้าแต่
 พระองค์ผู้เป็นพงศ์สัมมติเทวดา ขอพระองค์จงให้บ่าวร้องบริวารชน

ของพระองค์ว่า ผู้ใดมีความประสงค์แก้วและทองและสิ่งของใด ๆ
บรรดาที่มีอยู่ในท้องมหาสมุทร ผู้นั้นจงนำไปตามความปรารถนาของ
ตน พระโพธิสัตว์ให้บ่าวร้องประกาศแก่พวกบริวารชน ตามคำของ
เทพยดาและฝูงนาคทั้งหลายนั้น

ฝ่ายมหาชนทั้งหลายที่อยู่ริมฝั่ง กับทั้งพวกมหาชนที่ตามเสด็จ
ไปในมหาสมุทร ครั้นได้ฟังคำประกาศดังนั้นก็พากันดีใจ ต่างคน
ก็พากันลงไปยังท้องมหาสมุทร จนเอาพัสดุทั้งหลายมีแก้วและทองคำ
เป็นต้น ใส่นลงในกะทอและห่อผ้าและส้มูก บางพวกก็ขนลงบรรทุก
ในเล่มเกวียน จนเอาไปไว้ในสวนพระราชอุทยาน เมื่อจะกล่าว
สรรเสริญบุญญาธิการของพระโพธิสัตว์ จึงกล่าวพระคาถาว่า

สผลา จนทาเทเวีย	ราชาปี สผลโถ ภาเว
สผลโถ โน มหาภูโจ	สผลา ธรณิตลา
ลทุโธ ตสมิ ทิโส นาโถ	อโหสิ ปิยโตร จ โน

ความว่า พระนางจันทาเทวีมีพระราชโอรสประกอบไปด้วยผลดี
ไม่เคียดที่ใครได้ทรงรักษาพระกรรมมา ฝ่ายพระเจ้าภคตราชบรมกษัตริย์
เด่า เมื่อได้พระราชโอรสเห็นปานดังนั้นก็ได้ชื่อว่าประกอบไปด้วยผล
ประโยชน์ดี อันหนึ่งแคว้นแคว้นอาณาเขตค้ำทวงทั้งประเทศมณฑล ก็ชื่อ
ว่าได้ตามผลเป็นอันดี เพราะได้ทรงบุคคลที่ดีไว้ พระราชโอรสพระ
องค์นี้เป็นทรกใครของเราทั้งหลาย เราทั้งหลายชื่อว่าได้ฟังเป็นอันดี
เช่นนั้น

ฝ่ายพระตูลวรรณกุมารโพธิสัตว์นั้น ครั้นมหาชนทั้งหลายชนชนดาร
มีแก้วเป็นคั่นเดรัจฉาแล้ว ก็แควดล้อมไปด้วยบริวารทั้งหลาย กลับมา
สู่สำนักพระราชบิดามารดา ถวายบังคมด้วยเบญจางคประดิษฐ์ กระ
ทำสักการบูชาด้วยแก้วและเครื่องอาภรณ์ แล้วประทับอยู่ที่อัน
ถ่มควร

ในลำดับนั้น ถ่มเด็จพระราชบิดาและพระราชมารดา ได้ทอด
พระเนตรเห็นแก้วทั้งหลาย ที่พระราชโอรสโพธิสัตว์นำมาถวาย อัน
พระองค์ยังมีได้เคยทอดพระเนตรมาแต่ก่อนกาล ก็มีพระหฤทัยอัน
เบิกบานไปด้วยปีติโสมนัส ต่างเสด็จมาปรามาสพระปฤษฏางค์พระ
โพธิสัตว์ แล้วสรรวมกอดประทับไว้แนบพระอุระ เมื่อจะประกาศ
ความยินดีให้ปรากฏชัด จึงตรัสเป็นพระคาถาว่า

อัย จตุทีปสิริ อเสส

สุนทรโลกิ สหสฺสานุโณนฺโต

ยาว พุรหุสมฺปตฺตี ปเวทสี

ลหุธา สทิสฺโส ปุตุตฺสโม น โหติ

ความว่า พระโอรสของเราองค์นี้ เป็นพระโอรสมีสิริในทวูป
ทั้งดี ได้ด้วยโภคสมบัติอันดีหาเศษมิได้ เราได้พระโอรสองค์นี้เต็มอ
ด้วยเราได้ที่พยัสสมบัติของพรหม ความเด่นหารักใคร่ในสิ่งอื่น ๆ ที่เรา
ได้มาแล้ว ที่จะเทียบเคียงเต็มอด้วยพระโอรสที่เราได้นี้มิได้มีเลย

พระเจ้ามหาภคตราชบรมกษัตริย์ ตรีศัปรระภาคความยินดีของ
 พระองค์คดงนแล้ว จึงมีรับสั่งให้ชนเอาแกวทงสิ้นไปเก็บไว้ในทงพระ
 คดง แล้วตรัสสั่งให้พระสุวรวรณกุมารอัครบีโยรสชทงพระยา
 เควคชส่ารพาพวทงคโยชาทหารดวงหน้าไปก่อน ส่วนพระองค
 นันเสด็จไปในเบองหลัง ทอดพระเนตรดูดีรสบคทงพระโพธิสค
 อนเสด็จไปในเบองหน้า จนกระทั่งถึงพระนครพาราณส

ฝ่ายเทพยดาทงหลายในดาวดิงสพิภพ ก็นำเอาแกวทงหลายมา
 ไล่ให้เต็มพระคดงแล้วกกลับไป พระนครพาราณสนันก็บริบูรณไปด้วย
 สรรพรัตนทุกประการ เปรียบปานดิงพิภพของสมเด็จจอมวิทธราช
 ด้วยอำนาจบุญญาภพของพระโพธิสค ชาวพระนครทงหลายก็
 บริบูรณไปด้วยดีรสบคสนด้วยกันทุกคน ด้วยอำนาจของการกุศลที่
 ได้กระทำไว้ในชาติก่อน

มีคำปุจฉาถามว่า พระสุวรวรณกุมารโพธิสคบริบูรณไปด้วย
 รัตนสมบค คือแกวที่เกิดในมหาสมุทท และแกวในอากาศ ที่เทวดา
 นำมาถวายนัน เพราะอำนาจกุศลอนใดที่ได้กระทำไว้ในชาติปางก่อน
 มีคำวิสขณาว่า พระสุวรวรณกุมารโพธิสค บริบูรณด้วยรัตนสมบค
 เห็นปานดิงนน เพราะอำนาจอนิสงสคที่ได้ถวายบิณฑบาตทานแก่
 ภิกษุสงฆเนื่องนิตย แต่ในบุรพชาติปางก่อน มีอุทาหรณดิงจะกล่าว
 ต่อไปใน คือ :-

ในบุรพชาติดวงแล้วนาน พระสุวรวรณกุมารโพธิสควัน ได้

บังเกิดเป็นบุตรเศรษฐีในเมืองพาราณสี บุตรเศรษฐีนั้นยินดีในการ
 จำแนกแจกทาน อยู่มาวันหนึ่ง ได้เห็นพระภิกษุรูปหนึ่ง ซึ่งเป็นสาวก
 ของพระวิปัสสิสัมมาสัมพุทธเจ้า อันเที่ยวไปโคจรบิณฑบาต ก็มี
 จิตต์ประสาธต์เลื่อมใส จึงใช้บริษัทของตนให้ไปรับบาตรจากภิกษุนั้น
 แล้วอาราธนาให้ขึ้นไปนั่งบนเคหสถาน จึงนำเอาโภชนาหารใส่ลงใน
 บาตร แล้วหตังน้ำทักษิโณทกให้ตกลงณฝ่ามือของภิกษุนั้น แล้ว
 ถวายนมัสการอาราธนาว่า ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ แตะไปขอพระ
 ผู้เป็นเจ้าจงมารับบิณฑบาตในเรือนของข้าพเจ้าน ให้เป็นนิจกาดทุก
 วันเถิด พระภิกษุนั้นรับปฏิญาณแล้ว ก็มารับบิณฑบาตณเรือน
 เศรษฐีบุตรนั้นทุกวัน ๆ วันหนึ่งพระภิกษุนั้นบริโภครกภัตดาหารเสร็จ
 แล้ว ก็กระทำอนุโมทนาด้วยพระคาถาว่า

อโกปณฺจ ปณฺจเวรี คฺรุวํจ กโรนฺติ เข
 เต ติวรี สพฺพสมฺปตฺตี ลภนฺติ พุทฺธเสวิตํ

ความว่า นรชาติทั้งหลายจำพวกใด ได้รักษาคุณธรรมคือศีล ๕
 ที่พระอริยเจ้าทั้งหลายได้ทรงประพฤติมาแล้วมิให้กำเริบ นรชาติจำ
 พวกนั้นย่อมได้สมบัติ ๓ ประการ คือมนุษย์สมบัติ ตั๋ววรรคสมบัติ
 นิพพานสมบัติ

บุตรเศรษฐีนั้น ครั้นได้ฟังพระธรรมเทศนา ก็มีจิตต์ศรัทธา
 เลื่อมใสเต็มไปดด้วยปีติ จึงมอบกายถวายชีวิตแก่พระรัตนตรัยว่า ตัง
 แดวหนนเป็นต้นไป ข้าพเจ้าขอถึงพระรัตนตรัยเป็นทพึ่งตราบเทอดน

ชีวิต ข้าพเจ้าขอมอบกายเป็นศิษย์พระผู้เป็นเจ้า พระผู้เป็นเจ้าจึงให้
 โอวาทตั้งสอนข้าพเจ้า ๆ จะตั้งอยู่ในโอวาทของพระผู้เป็นเจ้าตั้งแต่นั้นไป
 ฝ่ายพระภิกษุนั้น ครั้นมารับบิณฑบาตแล้ว ก็แสดงพระธรรม
 เทศนาเป็นนิตย์ทุกวัน เศรษฐีผู้บุตรนั้นก็ประพฤติดุจจริตธรรมเป็นนิจกาล
 ถวายบิณฑบาตทานแก่พระภิกษุนั้น คราบเท่าถึงกาลสิ้นอายุดับเบ็ญจ
 ชันธิ ก็ชนไปบังเกิดในสวรรค์สักกเทวโลก ครั้นจุติจากดุคติสวรรค์
 มาบังเกิดในชาติยตระกูต อันประกอบด้วยเตชานุภาพ จึงมีอิทธิ
 ฤทธิ อันเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายนำมาให้ บริบูรณ์ไปด้วยอิสริยยศ
 และบริวารยศ เห็นปรากฏดุจกล่าวมาแล้ว ด้วยอำนาจบิณฑบาต
 ทานที่บริจาคเป็นนิตย์ และประพฤติกุศลสุจริตเป็นนิจกาลในครั้งนั้น
 เมื่อพระสุวรรณกุมารโพธิสัตว์ บริบูรณ์ไปด้วยรัตนสมบัติเป็น
 อเนกประการพร้อมด้วยบริวารทั้งหลายดังนี้ ในกาลนั้น มีพ่อค้าพานิช
 ๕๐๐ คน บรรทุกสินค้าเต็มลำเภอาแล้ว ก็แล่นลำเภอาไปค้าขายในทวิป
 ดิงหพ ครั้นถึงจึงจำหน่ายสินค้าพากันเข้าไปในเมือง แล้วกล่าว
 สรรเสริญตามยศสิทธิ์สมบัติของพระสุวรรณกุมารโพธิสัตว์มประการ
 ต่าง ๆ ให้ชาวสิงหพทั้งหลายฟัง ชาวสิงหพทั้งหลายจึงนำความนั้น
 ขนกราบทูลบรมกษัตริย์ผู้ครองสมบัติในทวิปสิงหพ พระเจ้าสิงหพ
 บรมกษัตริย์ได้ทรงฟัง ก็เคืองพระทัยประกอบไปด้วยความริษยา จึง
 มีรับสั่งให้หาพ่อพานิชเหล่านั้นมาเฝ้า แล้วมีพระราชบัญชาถามว่า
 เจ้านายของท่านทั้งหลายมีนามชื่อไร และประกอบด้วยสิทธิ์สมบัติมี

อานุกาพเป็นไฉน

พาณิชทั้งหลายจึงทูลตอบพระราชโองการว่า ข้าแต่สมมติ
เทวราช เจ้านายของข้าพระบาททรงพระนามว่าพระเจ้าภคคิราช มี
พระราชโอรสทรงพระนามว่าด้วรวรณกุมาร พระราชโอรสด้วรวรณ
กุมารนั้นทรงบริบูรณ์ด้วยรัตนสมบัติเป็นอเนกประการ และประกอบ
ด้วยอภิหารมิมหิททศักกานุกาพ อาจปราบปรบักษ์ปัจเจกมิตรให้พ่าย
แพ้ได้ บรรดาภคคิรายทั้งหลายทั้งร้อยเอ็จพระนคร ไม่มีภคคิรายองค์
ใดที่จะไปต่อกรพระราชโอรสนั้นได้ ด้วยเกรงพระเดชานุภาพเป็นอย่าง
ยิ่ง พระด้วรวรณกุมารผู้เป็นพระราชโอรสของภคคิรายผู้เป็นเจ้านายของ
ข้าพระบาท ประกอบด้วยอิสริยยศและพระเดชานุภาพดังพรรณนา
มานี้ ขอพระองค์ได้ทรงทราบพระพุทธเจ้าข้า

พระเจ้าดิงหพบรมภคคิราย ได้ทรงฟังพวกพ่อค้าพรรณนาดี
ราชสมบัติ และเดชานุภาพของพระโพธิสัตว์ดั่งนั้น ก็ทรงพระพิโรธ
ยิ่งนัก ด้วยอำนาจความริษยา อุปมาดังพระยานาคินทรนาคราช ที่มี
บุคคลเอาไม้มาประหารที่ขนดหางฉะนั้น จึงมีพระราชโองการตรัส
สั่งให้เตรียมโยธาที่มั่งคั่ง แก่ดั่งภูค้ำ ถ้ามารถอาจทำยุทธนาการในสัง
ครามให้มชัยชนะได้ แล้วมีพระราชดำรัสสั่งว่า ท่านทั้งหลายจงพา
กันไปเมืองพาราณสี พร้อมด้วยพวกพาณิชทั้งหลายเหล่านั้น แล้ว
แจ้งประพฤติข่าวสำแดงแก่พระเจ้าภคคิราชว่า พระเจ้าดิงหพบรม
ภคคิรายผู้มีเดชานุภาพมาก ทั้งประกอบด้วยรพตโยธาทหารจะนับประ

มาณมิได้ ไม่มีกษัตริย์องค์ใดที่จะเปรียบปาน กษัตริย์ทั้งหลายใน
พระนครน้อยใหญ่ย่อมนำเครื่องราชบรรณาการมาถวายทั้งสิ้น เพราะ
ฉะนั้น ให้พระเจ้าภคตราชประทับพระยาเศวตกฤษณ์ด้วยเครื่องอสัง
การ นำไปถวายพระเจ้าสิงหพบรมกษัตริย์ แล้วเข้าไปเฝ้าถวายบังคม
นั้นเห็นพระเจ้าสิงหพจะได้ทรงพระกรุณา ถ้าหากว่าพระเจ้าภคตราช
มิได้ไปเฝ้าถวายเครื่องราชบรรณาการ เมืองพาราณสีก็จะเหตกเป็น
จุนปราศจากความสุข จะมีแต่ความทุกข์ทั่วไปตลอดพระราชอาณา
เขตต์ ด้วยเดชานุภาพพระเจ้าสิงหพบรมกษัตริย์

พวกโยธาทั้งหลายรับพระราชอาณัติแล้ว ก็ถวายบังคมลาพา
พวกพ่อค่านนไปยังเมืองพาราณสี ครั้นถึงพากันเข้าไปเฝ้าพระเจ้าภคต
ราช ทูลประพาศข่าวว่าดังนี้ ตามที่พระเจ้าสิงหพมีพระราชโองการ
ดำรัสสั่ง

พระเจ้าภคตราชได้ทรงฟังก็ระส่ำระสาย จึงรับสั่งให้หาเสนา
บดีและปุโรหิตาจารย์เข้ามาเฝ้า ครั้นแล้วเฝ้าความตามประพาศข่าว
ว่าดังนี้ให้ฟัง เสนาบดีและปุโรหิตาจารย์ได้ฟังดังนั้น ก็มีความ
หวาดหวั่นระส่ำระสายกลัวอำนาจพระเจ้าสิงหพ ต่างคนก็พากันนั่งอยู่ มิได้
ทูลตอบประการใด พระเจ้าภคตราชก็ทรงระส่ำระสายมากจน ทง
ประกอบไปด้วยความทุกข์ความกลัวเป็นกำลัง มิได้ทรงสบายพระราช
หฤทัย

ฝ่ายพระโพธิสัตว์สุวรรณกุมาร ได้ทราบประพาศข่าวว่าดังนี้

และความทุกข์อันบังเกิดขึ้นแก่พระราชบิดา จึงเข้าไปเฝ้าถวายบังคม
แล้วทูลว่า ข้าแต่สมเด็จพระชนกาทิราช ขอพระองค์อย่าทรงพระปริ
วิตกหวั่นหวาดพระทัยเลย จงทรงบันเทาเสียซึ่งความทุกข์ ดำรงราช
สมบัติให้เป็นสุขพระทัยเถิด หม่อมฉันจะไปทูลไปถึงหพแทนพระราช
บิดาเอง พระพุทธเจ้าข้า

พระเจ้าภัคตราชจึงมีพระดำรัสว่า ดูกรพ่อผู้เป็นโอรส เจ้ายัง
เป็นเด็กเล็กนัก เจ้าจักไปแทนบิดานั้น เจ้าจักกระทำประการใด บิดา
หมีใคร่จะวางพระทัยเลย เพราะพระเจ้าตั้งหพนั้น ประกอบด้วยกำลัง
รพเป็นอันมาก ยากที่จะต่อยุทธานการ

พระโพธิสัตว์คุ้มวรรณกุมารจึงทูลว่า ข้าแต่สมเด็จพระชนกา
ติราช โดยอำนาจเดชาานุภาพของหม่อมฉัน กับพวกพดโยธาทหารทั้ง
หลาย จะไปนำพระเจ้าตั้งหพราชมาถวายพระองค์ให้จงได้ พระพุทธ
เจ้าข้า

พระเจ้าภัคตราชจึงตรัสว่า ดูกรพ่อผู้เป็นโอรส พระนครแคว้น
แคว้นของพระเจ้าตั้งหพนั้น กว้างขวางโตใหญ่กว่าพระนครของเรา
เหลือที่จะประมาณ ทั้งพวกพดโยธาทหารก็มากกว่าเราเป็นหลายเท่า
หลายถ้วน อนึ่งพวกพดโยธาของพระเจ้าตั้งหพนั้น แต่เดิมนี่กำลัง
แก่กล้าร้ายกาจ ไฉนเจ้าจะตำมารถจับพระเจ้าตั้งหพมาได้ บิดาน
หมีใคร่จะวางพระทัยเลย

พระโพธิสัตว์คุ้มวรรณกุมารจึงทูลว่า ข้าแต่สมเด็จพระ

ชนกาธิราช พระองค์อย่าทรงหนักพระทัยเลย หม่อมฉันอาจจับพระเจ้า
 ดึงหพมาถวายได้ ด้วยเดชาานุภาพอภินิหารของหม่อมฉัน พระพุทธ
 เจ้าข้า

เมื่อพระโพธิสัตว์สุวรรณกุมารพูดดังนั้น อำมาตย์ทั้งหลายก็
 พากันมีความยินดี จึงยกกรอัญชดพระราชโอรสสุวรรณกุมารแล้ว
 ทูลว่า ข้าแต่พระราชบุตรผู้ประเสริฐ การที่พระองค์จะเสด็จออกไป
 จับพระเจ้าดึงหพมานั้น ข้าพระบาททั้งหลายเห็นว่าคงสำเร็จโดยมิได้
 ดั่งสัตย์เลย ขอพระองค์จงเสด็จไปจับมาถวายพระราชบิดาของพระ
 องค์เถิด

พระเจ้าภัคตราชได้ทรงฟังก็ค่อยคลายพระทัย จึงตรัสว่า ดูกร
 พ่อผู้เป็นบิโอรส ถ้ากระนั้น เจ้าจะไปรบกับพระเจ้าดึงหพก็ตามอัชฌา
 คัยเถิด ครั้นดังนั้นแล้ว จึงมีรับสั่งให้อำมาตย์ไปนำเครื่องราชกกุธ
 ภัณฑ์ทั้ง ๕ มา แล้วให้หาพราหมณ์ปุโรหิตมานั่งเป็นประธาน จึงให้
 ตั้งมงคลการพิธี คือให้บักคณกัททตและตันอ้อย แล้วให้ห้อยพวง
 มาตาและของหอมในทิศทั้ง ๘ และให้ชนเอาแก้วมากองประดิษฐาน
 แล้วให้เชิญพระสุวรรณกุมารขึ้นนั่งบนกองแก้วอภิเชกในราชดัมบัติ
 ให้เป็นกษัตริย์ครองเมืองพาราณสี ขณะนั้น มุขมาตย์ราชมนตรีทั้ง
 หลายนั่งพากันถวายนัยมงคล

ฝ่ายพระสุวรรณกุมารโพธิสัตว์นั้น ครั้นได้ราชาภิเชกแล้ว ก็
 ให้เตรียมมรพตจตุรงคเสนาโยธาทหาร ครั้นฤกษ์งามยามดีประกอบด้วย

คตินักขตตฤกษ์แล้ว ก็เด็ด้จเค็ด็อนพดโยธาที่พ้ออกจากพระนคร แวด
 ด้อมไปด้วยหมู่พหุพตนิกร ทั้งชายชวาทหน้าหลังเป็นชนิดๆ แด่ระพริ้ง
 ไปด้วยราชวัตรฉัตรธงทั้งหลาย พระโพธิสัตว์ทอดพระเนตรพตนิกราย
 อด้อมด้อมพร้อมเพรียงกันเป็นอันมากดงนั้น จึงทรงพระดำริว่า
 บรรดาเทวดามนุษย์ทั้งหลาย ที่ได้ลุ่มบคอดันให้เกิดความลุ่มลุ่มบาย
 คดอดจนถึงพรหมโลก จะได้ด้วยสิ่งอื่นหามิได้ ย่อมได้ด้วยเดชแห่ง
 บุญกุศลที่ตนกระทำไว้ อย่างะนั้นเดย เราจะแนะนำพตนิกรายทั้งหลาย
 ให้ประกอบการบุญกุศล จะได้เป็นที่พึงของคนๆ ไปภายหน้า ทรง
 พระดำริดงนแดวก็ถึงพระสรณาคมเป็นที่พึง เปดงอุทานวาจาว่า
 พุทธิ สรณิ คจณามิ ข้าพเจ้าขอถึงพระพุททเจ้าเป็นที่พึง ธรรมิ
 สรณิ คจณามิ ข้าพเจ้าขอถึงพระธรรมเจ้าเป็นที่พึง สัมมิ สรณิ
 คจณามิ ข้าพเจ้าขอถึงพระสงฆเจ้าเป็นที่พึง ครันทรงมันในสรณาคม
 ดงนแดว จึงทรงสมาทานถ้อมมันในองคคัต เมื่อพระองคทรวงมันใน
 สรณาคมแดะคัตแดว จึงยังพตนิกรายทั้งหลายให้ถึงสรณาคมแดะ
 สมารทานถ้อมมันในคัต แดวพระองคทรวงกระทำคักการบูชาพระรัตน
 ตรัย มีจำแนกแจกทานเป็นคัน แดวตรวจนาดงณพนปถพคต เปดง
 อุทานวาจาอุททิคคผลแผ่ไปว่า ด้วยเดชกุศลมทานเป็นคันทข้าพเจ้าอุททิคค
 ให้น บรรดาญาติทั้งหลายของข้าพเจ้าซึ่งไปบังเกิดในทไตรภพใดคัต ขอ
 จงพ้นจากความทุกข์แเดะมคความลุ่มลุ่มดวยกัน อนึ่งดีควทงหลาย

ทั้งปวงที่เสวยทุกข์ก็ขอให้พ้นทุกข์ ที่เสวยสุขอยู่แล้วก็ขอให้มีความสุข
 ยิ่ง ๆ ขึ้นไป สัตว์ทั้งหลายที่เกิดในอบายมีเปรตวิสัยเป็นต้น ก็จึงพ้น
 จากทุกข์ในอบายมีทุกคติเป็นต้น แล้วจึงได้ทิพยสมบัติโดยควรแก่
 ความสุขสำราญ สัตว์ทั้งหลายที่เกิดในสุคติสถานแล้วก็จึงมีความสุข
 สำราญเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป

เมื่อพระโพธิสัตว์สุวรรณกุมารทรงบำเพ็ญศีลทานการกุศล อุท
 ทิศีลให้แก่อัตถ์สัตว์ทั้งหลายตั้งแต่วันแล้ว ก็พาพวกจตุรงคเสนาโยธาทหาร
 คมนาคารถึงฝั่งมหาสมุทร จึงให้หยุดกองทัพปลูกพลับพลาอาศัยอยู่
 ๘๕ ครั้นเพลาราตรีก็ทรงบรรทมรำพึงไปว่า กษัตริย์ที่เสวยราช
 สมบัติในสิงหนพทวปนั้นจะมีอำนาจเช่นไรหนอ หรือจะมีบุญญาภิหาร
 ประการใด

ในขณะนั้น พิกภของท้าวสหัสสันยดักกเทวราช ก็แสดงอาการ
 อันร้อนผิตปกติ ด้วยเดชอำนาจแห่งศีลทาน แลระความจงรักภักดีต่อ
 พระราชบิดามารดาของพระโพธิสัตว์ ท้าวสหัสสันยดักกเทวราชจึงทรงพิจารณา
 ด้วยทิพยเนตร ก็ทราบเหตุต้นทุกประการ จึงเสด็จจากเวชยันตพิมาน
 ทรงถือธนูพระอินทร์อันมีดุกศรทั้ง ๕ ประกอบด้วยฤทธิต่าง ๆ กัน ลง
 มาสู่สำนักพระโพธิสัตว์สุวรรณกุมาร เปดงรัศมีกายให้สว่างไสว
 แล้วตรัสเรียกพระโพธิสัตว์ว่า ข้าแต่พระมหาบุรุษ พระองค์จึงคืน
 บรรทมเถิด ข้าพระองค์จะถวายทิพยอาวุธวิเศษ อันมีเดชอำนาจย้าย
 ปรบกำษ์บังจามิตรให้พ่ายแพ้ได้ ดุกศรดุกหนึ่งนั้นเมื่อแผดงออกไป

อาจตกแต่่งยวดยานแต่ละวิมานปราสาทถวายได้ ตูศรตูกหนึ่งเมื่อ
 แผลงออกไป เป็นเพลิงสว่างโสภาด อาจเผาผลาญบ้านเมืองให้ไหม้
 เป็นจุณวิจุณไปได้ ตูศรตูกหนึ่งนั้นเมื่อยิงไป อาจทะลุเกราะเพชร
 ตอดออกไป ให้ข้าศึกบัจจามิตรสิ้นชีวิตในภายใน ๗ วัน ตูศรตูกหนึ่ง
 นั้นเมื่อยิงไป อาจให้ข้าศึกมีความกลัวพากันปลาดนากการหนีไป ข้า
 แต่พระมหาบุรุษ พระองค์จึงทรงกำหนดไว้ โดยนัยที่ข้าพระองค์ได้
 บรรยายแฉฉ

พระโพธิสัตว์ได้ทรงสดับถวาททุกประการแล้ว ก็เสด็จอุฐฐา
 การจากด้นนอาดัน ทรงรับชุกกับตูกศรอันท้าวด้กกเทวราชประสาท
 ให้ ก็มีพระหฤทัยชื่นชมโสมนัส ครั้นท้าวด้กกเทวราชเทพยอาวุชแก่
 พระโพธิสัตว์แล้ว จึงกล่าวพระคาถาว่า

ชเยหิ ตูว์ มหาราช สพพญฐาเนสฺส ปากโณ
 จตุทีเปสฺส มนุสฺสเสสฺส ตูยหิ อาณา ภวนตุ เตติ

ความว่า ข้าแต่มหาบุรุษผู้เป็นมหาราชเจ้า พระเดชานุภาพของ
 พระองค์จงปรากฏไปในทวิปทั้งปวง พระราชอาณาของพระองค์จงแผ่
 ไปในมนุษย์ทั้งหลาย ในทวิปใหญ่ทั้ง ๔ มีทวิปน้อย ๒,๐๐๐ เป็นบริวาร
 ท้าวด้กกเทวราช ทรงประสาทพรพระโพธิสัตว์แล้ว ก็อำตา
 เสด็จกดับไปยังเทวโลก เข้าสู่เวชยันตวิมานอันเป็นนิเวศฐานของพระ
 องค์ ฝ่ายพระโพธิสัตว์จึงรับสั่งให้จัดแจงนาวาททั้งหลาย ให้เป็นพวก
 เป็นเหล่าแล้ว ครั้นถึงวันศุภฤกษ์ จึงเสด็จลงสู่สำเภากับพวกโยธา

ทหารเป็นอันมาก แล่นไปตามกระแสคงคา

ในกาลนั้น เทพยดาทั้งหลายที่รักษาพระมหาสมุทร ก็พากันกระทำ
ชดमारคมารรคาให้สะดอกโดยคลื่นและลม แล้วยถวายเป็นเชิงทางและ
ตั้งของอันจะใช้สอยในมหาสมุทร และคอยพิทักษ์รักษาป้องกันสัตว์
อุบถวันตราย ให้พระโพธิสัตว์และพวกโยธาทหารทั้งหลายปราศจาก
ทุกข์ ให้ประกอบด้วยความสุขสำราญทราบเท่าถึงฝั่งคงคา

เมื่อนาวาแล่นถึงฝั่งคงคาแล้ว พระโพธิสัตว์สุวรรณกุมาร ก็
พาพวกบริพดโยธาทหารทั้งหลายขึ้นจากลำภา แล้วยให้ปลุกพัดบพัด
ที่ประทับอาศัย จึงให้แต่งพระราชสาส์น เพื่อจะไปถวายพระเจ้า
สิงหพ ใจความในพระราชสาส์นนั้นว่า คุณกรกษัตริย์สัมมติเทวราช
พระเจ้าสุวรรณกุมารผู้โอรสของพระเจ้ามหาภคตราชผู้ครองเมืองพา
รานดี มีพระเดชาานุภาพอันอาจย้ายกษัตริย์ในสากลทุก ๆ พระนคร
แต่ดำฟังดูการของพระเจ้าสุวรรณกุมารเท่านั้น ก็อาจกระทำพระ
นครแคว้นแคว้นของพระเจ้าสิงหพให้พินาศแตกเป็นจุณไปได้ บัดนี้
พระเจ้าสุวรรณกุมารผู้เป็นโอรสนั้น เสด็จยাত্রาทัพมากับพตนิกร
เป็นอันมากมาถึงแคว้นแคว้นของพระองค์แล้ว เสด็จประทับอยู่ณริมฝั่ง
มหานที ให้พระเจ้าสิงหพรีบเตรียมโยธาทหารออกไปทำยุทธสงคราม
ถ้าไม่รบก็จงแต่งเครื่องราชบรรณาการออกไปเฝ้า ขอประทานชีวิตไว้
ครั้นแต่งพระราชสาส์นเสร็จแล้ว จึงเอาพระราชสาส์นนั้นผูกตุกักร
พระโพธิสัตว์ก็ทรงแผลงไปให้เป็นราชทูต ตุกักรราชทูตนั้นก็แล่นไป

โกธัพระกรรณของพระเจ้าสิงหพ ทำพระราชดำริให้ตกตงณที่
ณะเพาะพระพักตร์แล้วกระทำเลี้ยงร้องคำรณรงค์ เราจะตัดพระเศียรของ
ท่านไปถวายพระเจ้าคุ้มวรรณกุมาร

พระเจ้าสิงหพราชได้ส่งนาคกรเลี้ยงทูตศร และทราบในพระราช
ดำรินดังนั้น ก็ทรงพระพิโรธดุจนาคราชอันบุคคลเคาะตงที่ชนดหาง
แต่ถึงกระนั้นก็ประกอบด้วยความละตุงตกพระทัย จึงมีรับตุงให้
อำมาตย์ราชบริษททั้งหลายมาประชุมพร้อมกันหน้าพระดาน ทรง
ปรึกษาว่า พระเจ้าคุ้มวรรณกุมารบรมกษัตริย์ มีวิชากรณดาตในคิตป
ศาสตร์ยิงธนูเห็นปานตงน เมื่อเราเข้าต้อยุทธนาการ ก็คงจะปราศัย
พ่ายแพ้พระเจ้าคุ้มวรรณกุมารนบนมนคง

ในกาดนนั้น ชาวพระนครตงหพทั้งหลายตงนทั้งพระนคร เมื่อได้
ฟังคำพระเจ้าสิงหพราชตรัดปรึกษาตงนนั้น ตางก็พากันละตุงตกใจเอิก
เกริกเป็นโกดาหต

ฝ่ายทูตศรนั้นก็ออกจากปราสาทพระเจ้าสิงหพ กลับมาทูลตความ
นั้นแก่พระโพธิศตว์ ๆ ก็ทรงแผลตงตูกศรอันอาจตตศรชะมาถวายเป็นอีก
ตูกหนึ่ง ตูกศรนั้นก็แผลนไปทำอาการประตุงตงว่าจะตตศรชะชาวพระ
นครทั้งหลายพร้อมกัน แล่วกลับมادتุงแผลตงตงเกำ

ในกาดนนั้น พวกพระตนมหาราชกัญญาทั้งหลายในพระนคร
ตงหพ อีกทั้งเหล่าประชานชาวพระนครตงนนั้น ตางก็พากันหวาด
เลี้ยวละตุงตกใจถลตงทวงพระราชอาณาเขตศ

ในลำดับนั้นพระโพธิสัตว์ ก็ทรงแฉดงดูก็ศรไปอีกดูก็หนึ่ง ก็
บังเกิดเป็นวิมานและยวดยานพาหนะ เป็นต้นว่าดิษชพชาติราชรถ ก็ก
ก็องด้วยเตียงดุริยดนตรีต่าง ๆ มีนางเทพอัษรชบร้องพ่อนรำบำเรอ
อยู่ในวิมาน วิมานนั้นก็ไปประดิษฐานอยู่ในอากาศท่ามกลางพระนคร
แล้วดูก็ศรก็กระทำทักษิณสันคคิยวาร ประดิษฐานอยู่บนอากาศ
ภายนอกพระนคร

ในกาลนั้น ชาวพระนครถึงหพทั้งหลายทั้งต้น กับทั้งพระเจ้า
แผ่นดินเมืองสิงหพ ต่างคนได้เห็นอัศจรรยอันวิปดาศ คือพิมานและ
ดิษชพชาติราชรถอันปรากฏอยู่ในอากาศท่ามกลางพระนคร ต่างก็พา
กันสะดุ้งตกใจกลัวเป็นกำลัง

ในลำดับนั้นพระโพธิสัตว์ ก็ทรงแฉดงดูก็ศรไปอีกดูก็หนึ่ง ก็
บังเกิดเป็นอศค มีเตียงประคุดังว่าเตียงด้ายอันนี้บาด อันคกกลงใน พระ
นคร แล้วไฟนั้นก็มั่งแสงรุ่งโรจน์ไปรอบพระนคร กระทำปทักษิณ ๓
รอบแล้วก็กลับไปเข้าแห่งดังเก่า

ในกาลนั้น ชาวพระนครถึงหพทั้งหลายทั้งปวง ต่างก็พากัน
สะดุ้งกลัวมรณภย ด้วยมิได้เคยเห็นมหัศจรรยแต่กาลก่อนมา ต่าง
คนต่างก็ดูบหตั้งบุตรภรรยาของตนๆ แล้วพากันปริเทวนาการรำร้องให้
ฝ่ายพระเจ้าสิงหพมหाराช เป็นกษัตริยมชาติอันประกอบด้วย
มานะกระด้าง กถวกกถวแต่แข็งพระทัยมีราชดำรัสว่า อานุภาพ
เห็นปานดังนี้จะได้มีแต่พระเจ้าสุวรรณกุมารพระองค์เดียวหามิได้ เมื่อ

เข้าต่อยุทธานการกันเมื่อใด ความอปราชัยก็จะมีแก่พระเจ้าตูลวรรณ
กุมารเมื่อนั้น

เมื่อพระเจ้าสิงหพรราชตรัสตั้งนี้ พระโพธิสัตว์จะได้ทรงพระพิโรธ
มาครว่าหน้อยหนึ่งก็ห้ามมิได้ พระองค์จึงตั้งราชทูตไปให้ทูตพระเจ้า
สิงหพรว่า ในเวดาเย็นวันนั้น เราจะยกทัพตออกไปรบกับพระเจ้าสิงห
พรราชทูตรับพระราชโองการแต้ก็ไปเฝ้าพระเจ้าสิงหพร ทูลความตาม
รับตั้งของพระเจ้าตูลวรรณกุมารโพธิสัตว์

พระเจ้าสิงหพรได้ทรงฟัง จึงมีรับตั้งให้อำมาตย์ทงหลายมาประ
ชุมพร้อมกันแต้ มีพระราชโองการให้เตรียมพลโยธาทหาร อันผูก
ตอดด้วยสัตว์รพคัศตราวุธออกยุทธานการ อำมาตย์ทงหลายก็พากัน
ตระเตรียมพลทวยหาญ ตามพระราชบัญชาทุกประการ

ในขณะนั้น พระโพธิสัตว์ตูลวรรณกุมาร จึงทรงแผลดงดูศักรไป
อีกดูหนึ่งแต้ตั้งว่า ท่านจงไปแทงหทัยเต้หน้าบตที่ ๒ อันตอดได้
เกราะเค็รองยุทธานการ ถ้ออาวุธยืนอยู่ณราชมนเทียรวัดถานของพระ
เจ้าสิงหพร แต้เมื่อไปถึงนั้นจึงชนไปตั้งดำเนียงอยู่บนยอดคมนเทียรก่อน
ว่า ถ้าพระเจ้าสิงหพรมีอาตย์ในชวตก็อย่าออกรบ ถ้าทรงเชื่อจงตั้ง
ทิวฐิมานะเต้ย ถ้าไม่ทรงเชื่อก็จะได้เห็นเต้หน้าบตที่ ๒ อันจะตั้งชวต
ใน ๗ วัน ถ้าพระเจ้าสิงหพรไม่ทรงเชื่อ ภายหลังท่านจึงทำตามคำตั้งนั้น

ในกาลนั้น พระเจ้าสิงหพรราชปรารภนาจะใคร่รู้เหตุอันเท้จแต้
จริง จึงรับตั้งให้ราชบุรุษผูกหุ้มสัตว์ระเต้หน้าบตที่ ๒ ด้วยเกราะหนึ่ง

และเอาแผ่นกระดาษมาตงกำบังไว้ แล้วให้เสนาบดีทั้ง ๒ เข้าไปนั่ง
อยู่ภายในเรือน ๗ ชั้น

ฝ่ายลูกศรนั้น ไปเวียนรอบพระนคร ๓ ครั้งแล้ว จึงเปดงัดเสียง
เป็นอันดังดุจเสียงสายอสนีบาต ชาวพระนครถึงหพทั้งปวงไม่สามารถ
ที่จะดำรงกายอยู่ได้ ประกอบไปด้วยความสะดุ้งตกใจกลัวเป็นกำลัง
บางพวกก็ถอยกระดิ่งชนบงบนศรัษะ บางพวกก็พากันซ่อนเร้นในที่ต่างๆ
มีโรงและนางเป็นต้น ลูกศรนั้นก็ไปแทงฝ่าปราสาทตลอดถึงแผ่น
กระดาษ ทะลุเลยถึงเกวาระหนังกะทั่งถึงดวงหทัยแห่งเสนาบดีทั้ง ๒
คน ครั้นวันที่ ๗ เสนาบดีทั้ง ๒ นนกดมลงสิ้นชีวิตอยู่ณพนมมเทยว
สถาน

พระเจ้าสิงหพรราชเห็นอาการอันมหัศจรรย์ ก็มีพระหฤทัยอัน
หวั่นหวาด จึงตรัสปรึกษาพวกเสนามาตย์ราชบริพารทั้งหลายว่า เรา
จะไปเฝ้าพระเจ้าสุวรรณราชทูตขอชีวิตไว้ ถ้าหากว่าเรามีไปเฝ้า พระ
นครแคว้นแคว้นราชอาณาเขตต์ของเรา ก็คงจะพิเนาศถึงซึ่งความ
ฉิบหาย ทงรพตและชาวเมืองทั้งปวงก็จะพากันล้มตายเป็นอันมาก
โดยเหตุนี้ เราควรจะไปเฝ้าพระเจ้าสุวรรณราชกุมาร ทูตถวายราช
สมบัติรัชชศฤงคารในสิงหพทวปทั้งสิ้น เพื่อจะบอingkนอันครายมิให้
บังเกิดแก่บ้านเมือง ทงพวกเราและชาวพระนครทั้งหลายก็จะอยู่เย็น
เป็นสุขด้วยกัน ท่านทั้งหลายจะเห็นเป็นประการใด

พวกอำมาตย์ราชบริพารทั้งหลายจึงทูลว่า ข้าแต่สมมติเทวราช

ราชผู้ครองนครสิงห์พ ราชสมบัติและพระนครอาณาเขตต์ประเทศ
 มณฑลทั้งนั้น ที่เป็นของพระองค์นั้น ก็สมควรแต่พระองค์ทั้งนั้น พระ
 องค์จึงดำรงราชสมบัติอยู่โดยสุจริตภาพรเกิด เราจะได้ปรารถนาสม
 บัติของพระองค์ห้ามได้ ราชสมบัติของพระองค์ก็จึงเป็นของพระองค์
 อยู่ดังเก่า พระองค์อย่ากลัวภัยอันตรายสิ่งใดเลย จึงมีความดุจดำราญ
 ดุจกาดก่อนเกิด เรามานมีความประสงค์จะจับดวงหทัยของพระองค์
 พระเจ้าสิงห์พได้ดับพระราชดำริตั้งนั้น ก็ให้มีพระสรวิรกาย
 อันระทกระท้านห้วนไหว มีความระตุงกตัวต่อมรณภัยเป็นกำลัง มี
 พระเสโทอันไหลหลังตั้งโทรมพระพักตร์ ให้อดอันจนพระทัยมรุตว่าจะ
 กราบทูลประการใด

พระเจ้าสุวรรณกุมารโพธิ์สัตว์ ทอดพระเนตรเห็นพระเจ้าสิงห์พ
 นั้น มีพระสรวิรกายอันหวาดห้วนระทกระท้าน และมีเสโทอันไหลอาบ
 พระพักตร์ ก็มีความสงัดประกอบด้วยพระกรุณา จึงมีพระราช
 ดำริว่า ตุกรมหาราชผู้ครองนครสิงห์พ พระองค์อย่ามีความร้อนรน
 กลัวมรณภัยเลย จึงวางพระทัยให้เป็นสุจริตบายเกิด ใช้ว่าเราจะต้อง
 การดวงหทัยของพระองค์ก็ห้ามได้ และจะปรารถนาเด็ดเนื้อสิ่งใด
 ในกายของพระองค์ก็มิได้มี ที่เรากล่าวว่าจะจับดวงหทัยของพระ
 องค์นั้น ประสงค์จะให้ความรักของพระองค์มีในเรา และความรัก
 ของเราก็จะมีในพระองค์สืบกาลนาน การที่จะเป็นมิตรรักใคร่กันนั้น
 ก็ต้องอาศัยดวงหทัยเป็นประมาณ เพราะเหตุไร เพราะเหตุว่า

ธรรมดาบุคคลที่ตั้งเคราะห์ผู้อื่น ต้องกำหนดจับดวงหทัยก่อน จึง
 จะให้ผู้อื่นประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ได้ และจะพึงห้ามผู้อื่นให้ห่างไกล
 จากธรรมอันงามก็ได้ ผู้ที่สังเคราะห์อนุเคราะห์นั้นชื่อว่ากตยาณมิตร
 กตยาณมิตรเช่นนี้ประเสริฐกว่าแก้วจินตามณี เพราะเหตุว่า แก้ว
 จินตามณีนั้น ให้สำเร็จประโยชน์ตามความคิดได้แต่ในภพอันเป็นปัจจุ
 บันเท่านั้น ฝ่ายกตยาณมิตรที่เป็นคนดีนั้น ย่อมให้สำเร็จประโยชน์ทั้ง
 ในภพและภพหน้า บุคคลผู้มีปัญญาพึงคบหาสมาคมกตยาณมิตรใน
 กาลทั้งปวง เพราะว่าแก้วจินตามณีมีคุณไม่เต็มอกกตยาณมิตร
 เพราะเหตุนี้ สมเด็จพระภาควันตบพิตรจึงตรัสเทศนาไว้ว่า จินตามณี
 สัพพมณีนํ เสฏฐโจ แก้วจินตามณีประเสริฐกว่าแก้วทั้งหลายในโลกล
 นี้ เพราะว่าแก้วจินตามณีอาจให้สำเร็จความปรารถนาได้ แม้ถึงกะ
 นนกกดี แก้วจินตามณีอาจให้สำเร็จตั้งใจปรารถนาได้แต่ในภพเป็นปัจจุ
 บัน ไม่สามารถจะให้สำเร็จประโยชน์ความปรารถนาในภพเบื้องหน้าได้
 ฝ่ายกตยาณมิตรที่ดีนั้น ถ้าผู้ใดคบหาสมาคมแล้ว ก็อาจให้ผู
 ้นั้นสำเร็จความปรารถนาทั้งในภพและภพเบื้องหน้า ผู้ใดตั้งอยู่ในมิตร
 ธรรม คือประพฤติตามคำสั่งสอนของกตยาณมิตร ผู้นั้นจะได้เป็นอัสสร
 ชนในโลกลนี้ ครั้นทำตายชนธชาตชีวิตินทรียก็จะได้อัสสรสมบัติในโลกล
 เบื้องหน้า เพราะฉะนั้น โบราณกบณทัตจึงได้ประพันธ์พระคาถาไว้ว่า

โย มิตฺตธมฺเม ติญฺจมาโน อญฺญา ทิญฺจเรว ธมฺเม
 โส ลพฺภเตว ปสฺโส สมฺปราชญฺจ สุกตฺตี

ความว่า ผู้ใดตั้งอยู่ในมิตรธรรม ผู้นั้นจะได้ความดีรวดเร็ว ใน
ทิฏฐิธรรมชาติด้วย จะได้สุคติในสัมปรายภพภายหน้าด้วย

พระสุวรรณกุมาร โพลีศักดิ์ศรีดีรวดเร็วกตยาณมิตรตั้งนแล้ว
เมื่อจะติเตียนปาปมิตรจึงตรัสว่า ดูกรมหาราชผู้ครองนครสิงห
บุคคลบางคนกล่าวถ้อยคำอันใดอันหนึ่ง แต่ดวงหทัยเป็นอย่างอื่นหา
สมกับถ้อยคำไม่ เมื่อความทุกข์เกิดขึ้นแก่ผู้อื่น ทำอาการเหมือนดั่งละ
ชีวิตของตนช่วยทุกข์ของผู้อื่น ครั้นมองดูเห็นไม่เป็นประโยชน์แก่ตน
ก็เพิกเฉยเสีย บางทีก็ถกถักถ่วงกโทษซ้ำเติมผู้อื่นจนอีก บุคคลเช่น
นี้เรียกว่าปาปมิตร ๆ เช่นนมได้มีความดีความเจริญในทิฏฐิธรรมชาติ
นี้ ครั้นสิ้นชีพทำตายชั้นไปปรโลก ก็จะได้ด้วยทุกข์อันใหญ่ในโตห
กุมภัมหานรกต้นกาดนาน ดูกรมหาราชผู้เป็นใหญ่ในสิงห พระองค์
จึงพิจารณาดูภัยที่บังเกิดขึ้นแก่ตนบัดนี้ แล้วจึงกล่าวตามความเป็น
จริงแก่เรา อย่าเป็นผู้กล่าวโดยเหตุอาศัยมานะที่มีในตน

เมื่อพระเจ้าสิงหได้สดับพระราชดำรัสดังนั้น ก็มีพระหฤทัย
เต็มไปด้วยปีติได้มนต์ เมื่อจะตอบพระราชดำรัส จึงตรัสเป็นพระ
คาถาว่า

สาธุ สาธุ มหาราช	สพฺพเมตํ สุภาสิตํ
น อสุตํ นาภิขานาติ	เอวํ ฌมมํ อนุตฺตรํ
ชีวิตหทัย เปรมิ	รชชํ อนุภุตํปิจ
สพฺพํ เต เทมิ สทฺธาย	คณฺหสฺสุ อริมทุทนา

ความว่า ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงคุณธรรมอันประเสริฐ พระราชา
ที่พระองค์ครั้น เป็นคุณความดีอาจให้สำเร็จประโยชน์ทั้งสองประ
การ ควรข้าพระองค์จะมนสิการไว้ในใจ ข้าพระองค์มิได้เคยฟังแต่
ตำนานผู้ใดเลย ข้าพระองค์มีเหตุขบถด้วยความรักในฝ่าพระบาท
ขอถวายสัตยราชสมบัติแก่พระองค์ พระองค์ได้โปรดตั้งสอนโดยเป็น
อธิบดี ข้าพระบาทจะขอรองฝ่าชุดพระบาท ตั้งอยู่ในโอวาทของพระ
องค์คงแต่ถอนไป พระพุทธเจ้าข้า

พระตูลวรรณกุมารโพธิสัตว์จึงตรัสว่า ถ้าเป็นความจริงดังพระ
องค์ดำรัส พระองค์จงเสด็จไปเมืองพาราณสีด้วยกัน จะได้เฝ้าพระ
ราชบิดาของเราให้ทรงรู้จักไว้ พระเจ้าสิงหพจึงตรัสตอบว่า ข้าแต่
พระองค์ผู้เป็นมหาราช ข้าพระองค์จะได้ขอพระราชโองการหาญได้
ข้าพระองค์ขอผิดก่อนแต่พอได้เตรียมการ ที่จะจัดพลทวยหาญ
ไปตามเสด็จก่อนพระพุทธเจ้าข้า พระโพธิสัตว์จึงตรัสถามว่า ถ้ากะ
นั้นเราจะรอกอยท่า พระองค์จงเตรียมการตามปรารถนาเถิด

พระเจ้าสิงหพราชได้รับพระราชานุญาตตั้งนั้นแล้ว ก็ถวายบังคม
ลาพระโพธิสัตว์มาสู่พระราชนิเวศน์ จึงจัดแจงราชนารีทั้งหลายที่
พึงแรกรุ่งประมาณ ๒๘,๐๐๐ แแต่ถอนมยุคตถันทตเทยมปทุมทอง
มีพระพักตร์อันผุดผ่องดังพระจันทร์ในวณบณณรดี มีพระดรร
ชนีทรียอันงามดังนางเทพอัม্বরในสวรรค์ ฝ่ามือและฝ่าเท้าของราช
กนิญาเหล่านั้น ดูจงว้ายอมด้วยนาคริง ทงมดรรประเทศ

ปราศจากโทษ๖ ประการคือ ไม่ผอมนัก ไม่พีนัก ไม่สูงนัก ไม่ค่านัก ไม่ค้ำนัก ไม่ชานัก และประกอบด้วยเบญจกัตยาน์ความงามทั้ง ๕ อย่าง คือ งามผม งามผิว งามเล็บ งามพ้น งามวัย ราชกัญญานางหนึ่ง ๆ นั้น มีทาสีคนใช้อันงามไปด้วยรูปเป็นต้น ๓๐ คนด้วย ไปด้วยเครื่องอสังการ ดั่งไปบำเรอพระเจ้าสุววรรณกุมาร โภชิตัวอยู่ทั้งกลางคืนและกลางวัน แล้วพระเจ้าสิงหราชนั้น มีรับสั่งให้หาเสนาคุตตอำมาตย์มาเฝ้าตรัสสั่งว่า ดูกรอำมาตย์ผู้ปกครอง จตุรงคเสนา ท่านจงตระเตรียมพดโยธาทั้ง ๔ หมู่ให้ครบครัน ทั้งพดโยธาพดรบนั้นให้แต่งกายดีต่าง ๆ พวกหนึ่งให้แต่งตัวดีแต่งมีหน้า เขี้ยว พวกหนึ่งให้แต่งตัวดีตามีหน้าขาว พวกหนึ่งให้แต่งตัวเป็น นาคราช พวกหนึ่งให้แต่งตัวเป็นสุบรรณ เป็นคชदार เป็นราชดีห์ เป็นอัศวพาธี เป็นกระบือ ถืออาวุธให้ครบถ้วนทุกคน ให้แต่งคนได้ เกราะจัมมารณ อันกระทำด้วยหนังเห็นบอาวุธและเครื่องสำหรับ ยุทธนาการ เราจะตามเสด็จพระเจ้าสุววรรณกุมาร ไปเมืองพาราณสี มหานคร

เสนาคุตตอำมาตย์รับพระราชโองการแล้ว ก็ตั้งเสนาโยธาทั้ง หดายทุกหมวดทุกกอง ให้ตกแต่งกายด้วยเครื่องอสังการ ได้เกราะ สวมสะพายสะพักแต่งขนูชนประจำบนหลังคชदार เสนาอัสดรทั้ง หดาย ก็มุ่งห่มประดับกายด้วยอสังการดีเหลืองดวน พวกพดราชรถก็แต่ง กายตามกระบวนพดรถ เทียมด้วยสินธุพาธี มีนายตำรวจประจำถ้วน

ตัวอัสสัทร พวกพลบพจรก็แต่งตัวตามตำแหน่ง ไล่เตื่อแดงส้มดำ
 พอก มือถือหอกดาบโต้เชนแฉะธนู ยืนเป็นทิวแถวถ้วนตามรับตั้ง
 พวกพิไชยเกร็ดทองชะระกุดองใหญ่ ก็เตรียมจัดตามกระบวนทุกคำ
 แห่งเป็นชนิด เสดนาหมู่หนึ่งมีนายตำรวจเดินตรวจทุกหมู่ทุกกอง ถือ
 ฉัตรธงทองแฉะพัดหางนกยูงยกขึ้นไว้ หมู่หนึ่ง ๆ นั้นประมาณได้
 ๕๐,๐๐๐ ๆ พวกพลข้างพลม้าพลรถทั้งนั้น ประมาณได้ ๓๐,๐๐๐

เป็นกำหนด พวกพลทั้งปวงต่างตระเตรียมพร้อมกันทุกหมู่ทุกกอง
 แต่พระเจ้าสิงห์พให้จัดแจงรพดทั้งปวง ถ่วงไปใต้เดือนหนึ่งจึง
 ดำริจ ครั้นพวกพลโยธาพร้อมกันแล้ว พระเจ้าสิงห์พราชจึง
 กราบทูลพระโพธิสัตว์ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นมหाराชเจ้า พวกพล
 เสดนาโยธาหาญทั้งหลาย ข้าพระองค์ตระเตรียมไว้พร้อมเสร็จแล้ว
 ขอพระองค์จงเสด็จกลับพระนคร ข้าพระองค์จะได้ตามเสด็จไปเฝ้า
 พระชนกาทิราช กับทั้งพระราชชนนีของพระองค์ ถวายบังคมและ
 ถวายตัวเป็นข้าบาทตราบเท่าสิ้นชีวิต พระพุทธเจ้าข้า

พระเจ้าสู่วรรณกุนาร โพธิสัตว์ทรงทราบว้เตรียมพลโยธาทั้ง
 หลายพร้อมเสร็จ ก็เสด็จแวดล้อมด้วยราชกัญญาทั้งหลาย อันมี
 สรรกายประดับด้วยเครื่องสุวรรณภรณ์ ตมเป็นองค์อนงคณิกรรราช
 นารี มีทามกตางพระอินทรียอนงามเด็ก ทั้งประกอบด้วยเบญจ
 กัตยาณี สอดไล่ตั้งวาดอันวิจิตร สวมพระอุณหิสประดับด้วยเพชร
 รัตน มีขอพระหัตถ์สวมสู่วรรณวดย ประดับไปด้วยรัตนพาหุรัต มี

หัตถ์เชิญพระแสงขรรค์แก้ว ตามเสด็จโดยเบื้องซ้ายและเบื้องขวา
 พระโพธิสัตว์เสด็จโดยท่ามกลางแห่งหมู่ราชกัญญา งามดั่งองค์ดม
 เต็จอมรินทร์อันเสด็จณท่ามกลางนางเทพอัปสร ราชกัญญาบางพวก
 ก็ถือจามร บางพวกถือพัดวาลวิชนี บางพวกเชิญพระสุวรรณภาชนะ
 พานพระศรีฉลองพระโอษฐ์เป็นหมู่ๆ กัน ในท่ามกลางนางราชกัญญา
 ทั้งหลายนั้น มีตรุณราชกุมารอันมีสร้อยอินทริยงาม ดั่งนางเทพนารี
 ในชั้นดาวดึงส์ มีท่ามกลางองค์อันอ่อนแอ่นประหนึ่งว่าวาดเขียน พระ
 ค้อเคี้ยวและนาถาด่มเป็นขัตติยปริจจาริกาของบรมกษัตริย์ ทรงพระ
 ภูษาด์พกถ้วนดุจวรรณวิจิตร เครื่องสุวรรณภรณ์วิภูสิตแล้วไปด้วย
 ทองคำจรรวมชาติ เชิญพระแสงดาบวิชัยคคาวุธ ในภายนอกราช
 นารีนัน มีเสวกามาตย์ราชบุรุษอันตั้งอยู่ในมัชฌิมวิชัย ถือหอกดาบ
 ได้หัตถ์ตามเสด็จโดยกระบวน ในลำดับต่อไปนั้น มีพลชดาร์ต้วน
 มาตั้งคตรกูดำเนิรพล ในลำดับชดาร์ตนั้น มีพวกพลอัสดรดิ้นชพ
 ชาติ ต้วนท่วงท้องอาจทบนไฟไม่ถอยทอด ในลำดับอัสดรนั้น มีพล
 รถเรียบเรียงเป็นขันธ์ ในลำดับพลราชรถนั้น ต้วนพวกพลโยธาเดิน
 เท้า ไต่เต้าตามกันชั้นละดี ถัดนั้นมาถึงพวกพลโยธีก่อกัด้าดำมารถ
 มีมือถือขลุ่ยโศทรและกะบองหอกดาบประจำหัตถ์ มีกายประดับ
 อภรณ์สำหรับบุษยชนากการ ชนทั้งหลายที่เป็นบริวารตามเสด็จก็แหวด
 ต่อมพระโพธิสัตว์ ในทิศบูรพาและทิศป्राจิณและทิศทักษิณทิศอุดร
 กำหนดพลนิกรที่ยืนอยู่ในที่นั้นประมาณได้สามโยชน์ทั้งสี่ทิศ

ครั้นได้มีหามงคตฤกษ์ พระโพธิสัตว์สุวรรณกุมาร ก็เสด็จ
 ขนทรงมงคตคชสารอันประดับด้วยหัตถาภรณ์วิภูสิต ทรงสถิตยัง
 รัตนบัลลังก์ เห็นอหังมงคตคชยาน แวดล้อมด้วยเสนามาตย์ราช
 บริวาร เสด็จออกจากพระนครถึงหวิโดยลำดับมา พระเจ้าสิงหพราช
 ก็ตามเสด็จด้วยจตุรงคโยธามาเบืองหลัง พระโพธิสัตว์เสด็จในครั้ง
 นั้น ดั่งองค์สมเด็จพระอมรินทราทรงคชเอราวัณที่พยยานณท่ามกลางหมู่
 เทพยดา และอุปมาดังพระสุเมรุบรรพตอันงามด้วยสัตตบริภัณฑ์ศิริ
 กกก้องไปด้วยเสียง จตุรงคเสนี้ ราชบริวาร ประคองเสด็จดม ยุคันชวาค
 เสด็จทรงคชินทรราชไปในพระมหาสมุทร ดำรัสสั่งให้ปดุกพดบัปผา
 ที่ประทับแทบริมฝั่ง เสด็จประพาสเล่นอยู่ในมหาสมุทรนั้น สิ้น ๗ วัน
 เป็นกำหนด ขนจากท้องพระมหาสมุทรแล้วเล่นอยู่ริมฝั่งอีก ๗ วัน

ในกาลครั้งนั้น พระเจ้าสิงหพราชจึงกราบทูลพระโพธิสัตว์ว่า
 ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นมหाराชเจ้า ขอเชิญเสด็จออกจากที่ประทับเกิด
 จะได้ข้ามพระมหาสมุทรไปในวันพรุ่งนี้ พระพุทธเจ้าข้า พระโพธิสัตว์
 ได้ทรงสดับ จึงมีรับสั่งให้บ่าวร้องพวกพดเสนาทั้งหลายให้รู้ทั่วกัน
 พระเจ้าสิงหพราชก็กระทำตามรับสั่ง

ครั้นถึงเวदानักขตฤกษ์ศุภมงคต พระโพธิสัตว์ก็เสด็จลงสู่
 สุวรรณนาวากับด้วยราชกัญญาพระสนมনারีทั้งหลาย พระเจ้าสิงห
 ราชกษัตริย์มหาเนา พร้อมด้วยพวกพดโยธาทั้งปวง

ในกาลครั้งนั้น พระยานาคราชทั้งหลายและเทพยดาอันตั้งอยู่ใน
 พระมหาสมุทร จึงเนรมิตตนเป็นนาวาแก้ว กระทำให้เต็มบริบูรณ์
 ด้วยโภชนาหาร สำหรับให้พวกพดโยธราชบริพารอาศัยบริโภคมตาม
 อชยาศัย ฝ่ายนางนาคีและนางเทพธิดาทั้งหลายที่รักษาสมุทรคงคา
 ต่างก็เนรมิตอศตภาพเป็นครุณสัตว์ มีสัตว์วิเศษอันงามดังเทพ
 นารีต่างวรรค ถือมาตาของหอมและจุนแก่นจันทร์เครื่องดูบได้
 ผัดคเป็ดียนกันบำรุงบำเรอพระโพธิสัตว์สุวรรณกุมาร ฝ่ายเสนาโยธา
 ทั้งหลายก็ได้บริโภคมโภชนาหาร เป็นต้นว่ามัจฉมังสาอุปพยัญชนะ
 มีรสอันเลิศ อันบังเกิดด้วยอานุภาพของนาคราช และเทพยดาที่รักษา
 พระมหาสมุทร ทั้งได้ดื่มกินสุราเมรัยตามปรารถนา และประดับกาย
 ด้วยพวงมาตาของหอมเครื่องดูบได้ บางพวกก็รำเรงบันเทิงใจพ้อ
 ราชบริ้องตามเจตนา - บางพวกก็ผิวกปากได้มนต์ปริตาสารามัจฉิตต์
 บางพวกก็ปรบมือโศดเต้นเล่นคะนองตามลำพัง โดยควรแก่ความ
 ผาสุกหาความทุกขมิได้ เมื่อพระโพธิสัตว์เสวยสัมบัติดุจทิพย์สัมบัติ
 ณกตางพระมหาสมุทร แลรุ่งเรืองประดุจดังว่าทิวากร มิฉะนั้น
 ตั้งดวงศศิธรอันอยู่ในท่ามกตางแห่งหมู่ดาว มิฉะนั้นราวกับว่าพระยา
 สุวรรณราชหงส์ อันแวดล้อมไปด้วยหมู่หงส์บริวาร ประมาณ
 ได้๗ วันก็ถึงปากฝั่งข้างโน้น จึงส่งทูตไปยังสำนักพระราชบิดามารดา

ในกาลครั้งนั้น ส้มเด็จพระชนกนาราชราชชนนี จึงมีรับสั่งให้
 ตกแต่งสถลวิถีสวรรคาให้ประดับประดาด้วยธงฉัตรราชวัตรและคัน

กด้วยศันอ้อย คึงคุ่มดูราและเมรัยและคุ่มน้ำทั้งภาชนะอันเต็มไปด้วย
 ขนมเป็นคั้น คดอดทั้งสองข้างมรรคา และให้ตั้งศาลาโรงงาน ทั้ง
 โรงงานมหรตัพพอนรำขบร้องให้ครบครัน ตามทางที่พระโพธิสัตว์จะ
 เสด็จมานั้น แล้วให้ประดับประดาพระนครพาราณสีอันมีปริมณฑล
 ได้ ๑๒ โยชน์เป็นกำหนด แล้วเสด็จไปต้อนรับพระโพธิสัตว์ราชโอรส
 ณท่ามกตางมรรคา พระโพธิสัตว์ก็เสด็จมาถวายบังคมพระราชบิดา
 มารดา แล้วയാตราพดมายังเมืองพาราณสี จึงถวายหมูปตขัตติยา
 ธิบัติพระเจ้าสิงห พาทพระเจ้าสิงหเข้าเฝ้าพระราชบิดามารดา พร้อม
 ด้วยเครื่องราชบรรณาการทั้งหลายที่ได้มามีเงินและทองเป็นคั้น พระ
 ราชบิดามารดาทรงรับสรรพพิศุแล้ว ก็มีพระกมตเต็มไปด้วยปีติ
 เมื่อจะประทานพรแก่พระโพธิสัตว์ จึงตรัสพระคาถาว่า

จิระ ชิวตุ ภว ปุตต มา วิโยโค ปิเยหิ จ

ชิปปุตฺตฺว สักปโป จนฺโท ปณฺณรโส ยถา

ความว่า คุณกรพ้อผู้บิษบุตร เจ้าจงดำรงพระชนม์ชีพสันกาดนาน
 ไรคาพาชตั้งใดจงอย่าได้แผ้วพาดประทุษฐุร้าย พระบิโยรดจงอย่าได้
 พดตพรากจากสัตว์และตั้งขารทั้งหลายอันเป็นทริก จงตามคักพร้อม
 เพรียงด้วยบุตรและภรรยา ความปรารภนาจงสำเร็จทุกประการ
 ปรารภนาตั้งใดก็ให้ใดตั้งนั้นตั้งความปรารภนา อุปมาดังดวงพระจันทร์
 ในวันที่ ๑๕ คำ

กษัตริย์ทั้ง ๒ พระองค์ ทรงประดาทประสิทธิ์พรแก่พระโพธิสัตว์

ดงนแดด ก็ทรงมอบมไหสูริยสมบัติ ให้พระโพธิสัตว์ดำรงราช
อาณาจักรแทนพระองค์

ในกาลครั้งนั้น กษัตริย์ทั้งหลายในสังกตชมพูทวีป ก็เกรงกลัว
พระราชเดชานุภาพพระโพธิสัตว์ ต่างองค์ก็ตั้งเครื่องราชบรรณาการมา
ถวาย มอบราชสมบัติและมอบตนให้อยู่ในอำนาจของพระโพธิสัตว์ ๆ ก็
พระราชทานพระบัญชาและเครื่องอสังการตามสมควรแก่อิสริยยศ แก่
กษัตริย์ทั้งหลายเหล่านั้น โดยที่ลุดแต่กวนกษัตริย์และนายอัสถาจารย์
ก็พระราชทานทั่วทุกตัวคน เมืองพาราณสีมีกำหนด ๑๒ โยชน์นั้น ก็
เอิกเกริกไปด้วยเสียงขบระองต่าง ๆ อย่างประหนึ่งว่าทิพยตั้งคัตอน
บำเรอสมเด็จอมรินทราธิราช โรคาพาธสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งมิได้เป็นที่พอ
ใจ จะได้มีแก่ราษฎรผู้ใดผู้หนึ่งก็หามิได้ ด้วยเดชานุภาพของพระ
โพธิสัตว์

อยู่มาวันหนึ่ง พระโพธิสัตว์เสด็จทรงนั่งณบัลลังก์รัตนสิงหาสน์
ตรัสพระราชทานโอวาทแก่ กษัตริย์ทั้ง หลาย ๆ พากัน ถวายบังคม แล้ว
กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นมหाराชเจ้า สมบัติของพระองค์
ประดุจดั่งว่าทิพยสมบัติ ข้าพระองค์ทั้งหลายจะได้เคยเห็นและเคยได้ยิน
ได้ฟังหามิได้ กิตติศัพท์กิตติยศของกษัตริย์องค์ใดองค์หนึ่งในพนปถพี
จะได้มีปรากฏเหมือนพระองค์หามิได้ พระองค์ประกอบไปด้วยพระ
เดชานุภาพอันยิ่งใหญ่พื้นที่จะประมาณ พระโพธิสัตว์ได้ทรงฟังกษัตริย์
ทั้งหลายชมโพธิสมภารดังนั้น เมื่อจะทรงห้ามจึงตรัสพระคาถาว่า

นาห์ ปุรินโท ราช นาห์ เทโว มหิทฺธิโก
 มหานุภาโว ชมฺเมน ปวตฺโต อีทิสฺ สฺขํ

ความว่า ดูกรกษัตริย์ทั้งหลาย เราจะได้เป็นองค์อมรินทรา
 ชีราชก็หามิได้ เราจะได้เป็นเทวดาผู้มีฤทธิมอันุภาพมากก็หามิได้ เรา
 ได้ประพฤตฺสุจริตธรรมไว้ จึงได้สุขสมบัติเห็นปานดังน

ในลำดับนั้น กษัตริย์ทั้งหลายเมื่อจะทูลถามพระโพธิสัตว์ จึง
 กล่าวเป็นพระคาถาว่า

กมฺเมน เกน สุกเตน ปราเซตฺวา วิโรจติ

เอเต อเมหฺ ยถา สฺริโย ตมฺ นาสติ รัสสิยา

ความว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นมหाराชเจ้า พระองค์ทรงเดชา
 นุภาพอันรุ่งเรือง ทำข้าพระบาททั้งหลายให้ปราศย ดังพระอาทิตย์
 อโนทัยชนมาบนเทาด้อยซึ่งมืดให้อันตรธานด้วยรัศมี พระองค์ทรง
 รุ่งเรืองกว่าข้าพระบาททั้งหลาย เพราะพระราชกุศตที่ไต่ทรงบำเพ็ญ
 มาอย่างไร ขอพระองค์ไต่ทรงโปรดให้ข้าพระบาททั้งหลายทราบ ดัน
 ความสงัดยในกาตบดิน พระพุทฺธเจ้าข้า

เมื่อพระโพธิสัตว์ จะประกาศบุรพกุศตที่พระองค์ไต่ทรงบำเพ็ญ
 ในกาตก่อนให้กษัตริย์ทั้งหลายเหต่านนพง จึงมีพระราชดำรัสว่า
 ดูกรชัตติยราชทั้งหลาย ดิริราชสมบัติเห็นปานดังน เราได้ด้วย
 กุศตอันใดที่เราได้กระทำไว้ ท่านทั้งหลายจงฟังบุรพกุศตอันนั้น คือ
 ในกาตก่อนเรามีได้กระทำเวรทั้ง ๕ อันใดอันหนึ่งเลย และกล่าววจา

ที่ควรเคารพ คือมิได้กล่าวคำมูสาวาท และมีได้กล่าวคำอันทำจิตต์
 ผู้ฟังให้กำเริบ และมีได้ประกอบด้วยความวิษยา เราจึงได้ลี้ริตมบัติ
 เห็นปานดังน เมื่อพระโพธิสัตว์จะประทานโอวาทแก่กษัตริย์ทั้งหลาย
 ให้ยิ่งขึ้นไป จึงตรัสพระคาถาว่า

โสถถิโลโก	ปรโลโก	ชย	ปตเถนติ	สาธโว	
ชวิต	จชหนโตปี	สุทฺธวาจ	น	จเชยฺย	
ปานมาญ	ปรวิตติ	น	ภโรนติ	น	คณฺหนติ
ปรทาร์	มูสาวาท	สุราปาน	จ	วชเชยฺย	

ความว่า ดูกรกษัตริย์ราชทั้งหลายผู้เป็นสัตว์บุรุษ บุคคลผู้ปรารถนา
 ความเจริญในโลกลี และปรารถนาชั่มมงคลในโลกลีเบื้องหน้าแล้ว ถึง
 จะต้องเลี้ยงชีวิตกไม่พึงละวาจาที่ดงาม และไม่ฆ่าสัตว์ที่มีชีวิต และ
 ไม่คิดดอบดกสิ่งของอันเป็นที่รักของผู้อื่น หนึ่งพึงละเว้นการเด่พ
 อลัทธิธรรมในภรรยาของผู้อื่น และเว้นการกล่าววาจา มูสาวาท และ
 เว้นจากการดื่มสุราและเมรยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท

ดูกรมหาราชทั้งหลาย เมื่อบุคคลผู้ใดอาจประพฤติได้ดังน บุคคล
 ผู้นั้นจะปรารถนาสิ่งใดก็จะได้สำเร็จดังความปรารถนา อีกประการ
 หนึ่ง ธรรมตากษัตริย์ต้องพิจารณาใคร่ครวญเลี้ยงก่อน แล้วจึง
 กระทำซึ่งกิจการทั้งปวง การที่พิจารณาเลี้ยงก่อนแล้ว จึงกระทำนั้นเป็น
 กิจการของกษัตริย์ผู้คงอยู่ในราชธรรม อิศลัทธิยศและกิตติคุณของ
 กษัตริย์ผู้คงอยู่ในราชธรรมนั้น ย่อมแผ่ไพศาลไปในทิศานุทิศ เพราะ

ฉะนันทกษัตริย์ทุก ๆ พระองค์จงทรงรักษาราชอาณาจักรของตน ๆ โดย
ทศพิชราชธรรม อุดดำให้บำเพ็ญทานการกุศล พึงรับรอนหนักัดยาน
กรรมอันดีงาม ห้ามอย่าให้จิตต์ของตนตกไปในอำนาจของความตระหนี่
รับชนรับทำการบุญการกุศล อันจะเป็นประโยชน์แก่ตนในภพเบื้องหน้า

กษัตริย์ทั้งหลายได้สดับธรรมเทศนาของพระโพธิสัตว์ ก็มีเหตุ
ไฉมนัดบริดาจึงพากันกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นมหाराชเจ้า
พระองค์พระราชทานโอวาทคำสอนอันใด ข้าพระองค์ทั้งหลายจักขอ
ประพฤติตามโอวาทอันนั้นทุกประการ พระองค์เป็นคำสอนจารย์ของ
ข้าพระองค์ทั้งหลาย เหมือนดังตั้งสอนสั่งให้ถึงสุดคติสวรรค์

เมื่อพระมหาสัตว์ทรงประทานโอวาท แก่กษัตริย์ทั้งหลาย
เหล่านั้นแล้ว จึงมีพระราชดำรัสให้กษัตริย์ทั้งหลายมีพระเจ้าสิงห
เป็นประธาน ให้ได้ตั้งนิวัตตนการกตบยั้งพระนครของตน ๆ พร้อม
ด้วยหมู่พหุพตนิกาย

ขัตติยราชทั้งหลายก็มีพระเหตุไฉมนัด เมื่อจะสรรเสริญชม
พระโพธิสัตว์ จึงกล่าวเป็นพระคาถาว่า

สผลิ โน มนุสฺสตติ สผลิ โนปี จีวัตติ

ธมฺมเตเชน สมฺปนฺโน ตาทิสฺส สุกฺวามุหเส

ความว่า ความเป็นมนุษย์ของเราทั้งหลาย เป็นของประกอบไป
ด้วยผลประโยชน์ แม้ถึงชีวิตความเป็นอยู่ของเราทั้งหลายแล้ว ก็เป็น
ดังที่ประกอบไปด้วยผลประโยชน์เหมือนกัน พระเจ้าสู่วรรณกุมารบรม

กษัตริย์นั้น พระองค์ทรงสมบูรณไปด้วยเดชแห่งธรรม ข้าพระองค์
ทั้งหลายจะพึงมีความงามความเจริญเช่นดังพระองค์นั้น กษัตริย์
ทั้งหลายกล่าวสรรเสริญพระโพธิสัตว์ดังนี้แล้ว ต่างก็พาพวกพหลพต
นิกรกตบยั้งพระนครของตน ๆ

ฝ่ายพระโพธิสัตว์สุวรรณกุมารนั้น ก็ทรงดำรงราชสมบัติโดย
ปราศจากราชอาชญาและเครื่องสรรพศักดิ์ดาอูช และให้สร้างโรงงาน
๒ แห่ง คือที่ประตูพระนครทั้ง ๕ และที่ท่ามกต่างพระนคร ๓ แห่ง
ประตูพระราชนิเวศน์ ๓ รวม ๒ แห่งดังนี้ แล้วทรงบริจาคพระราช
ทรัพย์สำหรับโรงงานวันละ ๒ แล่นทุก ๆ วัน พระองค์ทรงบำเพ็ญ
ทานนั้นเป็นนิจจกต คราบเท่าสิ้นพระชนมายุสังขาร ก็ได้ตั้งขึ้นไปอุบัติ
ในเทวโลกด้วยบริวารทั้งหลายเป็นอันมาก

สตถา อิมิ ธมฺมเทสนํ อหริตฺวา สมนเดจฺพระผู้มีพระภาค
บรมศาสดา ทรงนำพระธรรมเทศนามาแสดงดังนี้แล้ว จึงมีพระพุทธ
ปฏิภาตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุภิกษุณี หรืออุบาสกอุบาสิกา
ก็ดี เมื่อปรารถนาความชนะในที่ทั้งปวง และปรารถนาความสุขที่ตนได้
แล้วมิให้เสื่อมหาย จงละเสียซึ่งปัญจพิษเวรทั้ง ๕ ประการ และห้าม
ความริษยาอย่าให้มีในสันดานของตน นรชนจำพวกใด ประพฤติตาม
คำสั่งสอนอันเป็นบรมพุทโธวาท นรชาติพวกนั้น ก็จะได้ความชนะและ
ความสุขกายสุขจิตต์ สมนังมโนรตความปรารถนาทุกประการ ประคฺจ

ตั้งพระสุวรรณกุมารโพธิสัตว์นั้น มีพระพุทธรูปกาดงนแต่ัว จึง
 ตรีศเทศนาพระอริยสังข์ทั้ง ๔ ครั้นจบพระอริยสังข์เทศนาตง ภิกษุ
 ทั้งหลายก็ได้ดำรงในผลทั้งหลายมิได้ดับคิดเป็นต้น

ลำดับนั้น องค์พระทศพลจึงทรงประชุมชาดกว่า พระเจ้าตั้ง
 หพมหाराชนนกกตบชาติมาคือพระดำริบุตรพุทธรดาวกในกาดน พระราช
 มารดาของพระสุวรรณกุมารในครั้งนกกตบชาติมา คือพระดีริมหา
 มายาพุทธรมารดาในกาดน พระเจ้าภคตราชผู้เป็นพระราชบิดาในกาด
 นนกกตบชาติมา คือพระเจ้าสุทโธทนะมหाराชพุทธรบิดาในกาดน ส้มเด็จพระ
 ท้าวโกศลยสังกเทวราชในครั้งนกกตบชาติมา คือพระอนุรุทชผู้ได้ทพ
 จักษุญาณในกาดน ฝ่ายพระสุวรรณกุมารในครั้งนกกตบชาติมา
 คือคถาคคผู้เป็นศาสดาอันได้ตรีศรู้ ญควงไม้มหาโพธิพฤษ เจดีย์แต่ัว
 และตรีศเทศนาพระธรรมจักร ให้สัตว์พุทธรเวไนยได้สำเร็จมรรคผล
 ตามพุทธรประเพณี ทานทั้งหลายจงทรงจำชาดก ดังคถาคคแต่็ดงมา
 เดวดงน.

จบสุวรรณกุมารชาดก